

Eurooppalaisen LEADER II -ohjelman neljännesvuosittain ilmestyvä julkaisu

LEADER II magazine

LEADER magazine [mai-juin-juillet 1998] - chaussée St-Pierre 260, B-1040 Bruxelles - Bureau de dépôt Bruxelles X

Kevät 98 nro 17

**Kansanperinnön
suomat
mahdollisuudet**

Irlanti

Friesland

Barbagia-Baronie

LEADER II toiminnassa

Maa: Espanja
Toteutettu hanke: Ekomuseoksi muutettu mylly
Kustannukset: 382 000 ECU
EU: 125 000 ECU
Muut julkiset varat: 178 400 ECU
Yksityiset varat: 78 600 ECU

“San Romanin ekomuseo kertoo perinteisestä maa-seutuelämästä. Se on vettä energialähteenään käyttävä vanha mylly, joka avattiin uudelleen käyttöön vuonna 1995. Vesimyllyn remontin yhteydessä sen arkkitehtuuria uudistettiin: yksi sen lattioista tehtiin läpinäkyväksi, jotta vierailijat voisivat nähdä vanhat, täysin toimivat myllynkivet toiminnassa. Koska myllyn luota lähtee kävely- ja pyöräilyreitit Sierra de los Camerosille, yhteen myllyn kerroksista rakennettiin myös majoitustilat kuudelle matkailijalle. Lisäksi erilaiset kulttuuritapahtumat (konsertit, näyttelyt ja konferenssit) ja pitkin vuotta järjestettävät urheilutapahtumat elävöittävät aluetta.”

Gil Esteban Gordon,
LEADER-vastaava

Maa: Suomi
Toteutettu hanke: “Kalastajakylä”
Kustannukset: 85 885 ECU
EU: 25 404 ECU
Muut julkiset varat: 25 404 ECU
Yksityiset varat: 35 077 ECU

“Tämä hanke on osa Kokkolan Långön kylän laaja-alaisen kehityksen suunnitelmaa. Långö muodostuu useista saarista, jotka sijaitsevat suhteellisen kaukana toisistaan, mistä huolimatta kylällä on voimakas identiteetti. Hankkeen tarkoituksena on kunnostaa kalastajasataman vanhat rakennukset sekä ottaa erällä toisella saarella sijaitseva kalastajaleiri uudelleen käyttöön. Kohteiden välillä on luotu matkailu- ja virkistystarkoituksessa pienveneyhteys. Matkanjärjestäjille ja paikallisille yrittäjille järjestetään osana hanketta teknistä koulutusta sekä kirjanpito- ja tietotekniikkakoulutusta.”

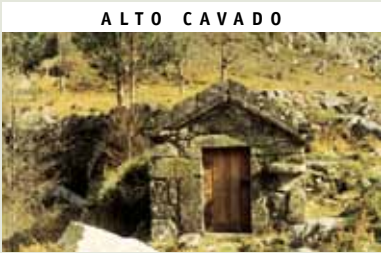
Fritz-Olle Slotte,
projektipäällikkö

Maa: Irlanti
Toteutettu hanke: “Paikallislestivaalien foorumi”
Kustannukset: 64 072 ECU
EU: 22 661 ECU
Muut julkiset varat: 11 411 ECU
Yksityiset varat: 30 000 ECU

“Koska paikallisten tapahtumien järjestäjät ovat useasti pyytäneet toiminnalleen LEADER-yhteisrahoitusta, paikallinen toimintaryhmämme on perustanut ‘Paikallislestivaalien foorumin’, jotta kansanjuhlien ja muiden kulttuuritapahtumien järjestämistä voitaisiin tukea paremmin. Foorumi toimii hankkeiden taloudellisen ja teknisen avun koordinaattorina, auttaa niiden markkinoinnissa ja kannustaa järjestäjiä yhdistämään ideansa ja osaamisensa, jotta ohjelmiston suunnittelu olisi yhtenäisempää ja laatua parempaa.”

Anton Barrett,
LEADER-koordinaattori

Maa: Portugal
Toteutettu hanke: maatalouden kansanperinnön entisöinti
Kustannukset: 264 340 ECU
EU ja muut julkiset varat: 171 821 ECU
Yksityiset varat: 92 519 ECU

“Seudullamme on paljon kulttuurisesti ja kansatieteellisesti kiinnostavia rakennuksia: riisiä, vilja-aittoja, kuivaamoja sekä muita rakennuksia, jotka todistavat perinteisestä maanviljelystoiminnasta. LEADER-tuki tämän kansanperinnön entisöimiseksi vahvistaa paikallisidentiteettiä, antaa ihmisille ylpeyden tunteen ja lisää selvästi seutumme viehätystä, mikä on väestön ja vierailijoiden eduksi.”

José da Mota Alves,
LEADER-ryhmän puheenjohtaja

Valokeilassa: Irlanti 4

Irlannin taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen elinvoimaisuuden tulisi auttaa tätä yhä maatalousvaltaista maata torjumaan sen maaseutualueiden kohtaamia uhkia.

Paikallisen kehityksen valtti: kansanperinnön suomat mahdollisuudet 7

*Michael Dower selittää esimerkkien avulla, miksi kansanperinnön hyödyntäminen on paikallisen kehityksen välttämättömän osatekijä. Kolmen LEADER-vas-
taavan puheenvuorot.*

Kansanperinnön hyödyntäminen Frieslandissa (Alankomaat): tämä tasainen maamme 16

Friesland kehittää uusia toimintoja taatukseen vakaamman tulevaisuuden. Alueen identiteetti ja rikas kansanperintö ja se, että sen läheisyydessä on suuria kaupunkia, antaa havaitsemaan tärkeitä kulttuurimatkailun kehittämismahdollisuuksia.

Kansanperintö Barbagia-Baronien (Sardinia, Italia) kehityksen ytimenä: sisäosien jälleenvallitus 20

Rannikon turismin kehityksellä on taipumus heikentää Sardinian sisäosien kehitystä. Alueen luontoon ja historiaan liittyvän kansanperinnön hyödyntäminen voisi hillitä tätä suuntausta houkuttelemalla lomamatkailijoita sisämaahan ja tuottamalla paikallisia laatuotteita rannikon tarpeisiin.

Lyhyesti...

Yves Champetier,

LEADERin eurooppalaisen seurantakeskuksen johtaja

LEADER-lähestymistapa on osa pitkän aikavälin prosessia, sillä jokaisen alueen on rakennettava tulevaisuutensa omista erityisistä lähtökohdistaan käsin. Komission jokin aika sitten esittämät ehdotukset koskien maaseudun kehityksen tulevaa eurooppalaista politiikkaa ja uutta yhteisöaloitetta osoittavat, kuten komissaari Fischler ilmoitti LEADER-konferenssissa marraskuussa 1997, että eurooppalainen tuki ei vähene tulevina vuosina, vaan päinvastoin korostuu ja täydentää maaseutualueiden kestävä kehityksen toimintaa.

“Kansanperintö”, joka on tämän numeron aiheena, on juuri tämän pitkän aikavälin prosessin ytimessä: oli kyseessä sitten luonto tai kulttuuri, luonnonmaisema tai arkkitehtuuri, historia tai taide, Euroopan maaseutualueiden rikasta kansanperintöä on hyödynnettävä ja se on otettava uuden kehityksen palvelukseen. Joillakin alueilla kansanperintö on jopa “se” voimavara, jonka ympärille kehityssuunnitelma ja tahto kehittää uusi paikallisidentiteetti voidaan niveltää. Esimerkkejä tästä ovat Alentejo Centron “Laulavat maat” -hanke (Portugal), “Gionon kotiseutu” -hanke Etelä-Ranskassa ja Don Quijoten LEADER-ryhmä Kastilia-La Manchassa (Espanja) vain muutamia mainitakseni.

Monet LEADER-ryhmät ovat sisällyttäneet maaseudun innovaatio-ohjelmiinsa hankkeita, joissa hyödynnetään kansanperintöä. On kyliä, joissa vanhoja rakennuksia kunnostetaan, jotta niiden arkkitehtuuri pääsisi oikeaan arvoonsa ja asukkaalle tarjottujen palvelujen laatu paranisi. Toisaalla hylättyjä rakennuksia kunnostetaan majoitustiloiksi uudelleen turisteille, jotka etsivät jotakin alkuperäistä, tai sitten nykyaikaisten tapahtumien pitopaikaksi. Joillakin paikkakunnilla vanhoja perinnejuhlia herätetään henkiin tai keksitään uusia juhlia ihmisten ajanvietteeksi ja yhteishengen luomiseksi, mutta myös uudistetun identiteetin hyödyntämiseksi, mikä auttaa katsomaan tulevaisuuteen.

Michael Dowerin artikkeli, Espanjasta, Ranskasta ja Kreikasta tulevien LEADER-vas-
taavien puheenvuorot, Frieslandista (Alankomaat) ja Sardinian Barbagia-Baronista tehty selostukset osoittavat, miten vaikeuksissa olevat maaseutualueet pyrkivät ja usein onnistuvatkin hyödyntämään menneisyyttään rakentaessaan tulevaisuutta. Näissä artikkeleissa korostuu myös se, miten ehdottoman tärkeää on, että kansanperinnön ja paikallisdynamiikan välille luodaan kiinteä suhde, jotta tällä alalla toteutetut hankkeet olisivat aina loppujen lopuksi paikallisväestön itsensä ja itseään varten toteuttamia ja jotta hankkeet loisivat uusia työpaikkoja ja uutta toimintaa.

Kansanperintö on myös useiden alueidenvälisten yhteistyöhankkeiden teemana. Neljä LEADER-ryhmää on yhdistänyt voimansa Santiago de Compostelan reitin ympärille tehdyssä hankkeessa. Kaksi irlantilaisista ja skotlantilaisista paikallista toimintaryhmää, joiden alueilla sijaitsee “identtiset” luostarit, päätti työskennellä yhdessä. Useat Välimeren alueen LEADER-ryhmät suunnittelevat yhteistyötä liittääkseen yhteen entisen “Suur-Kreikan” alueita jne.

Kansanperinnön korostaminen voi siis johtaa alueidenväliseen yhteishenkeen. Tällaiseen yhteishenkeen meitä kehottavat Umbrian ja Marchen LEADER-ryhmät Italiassa: syksyllä 1997 näillä kahdella alueella oli maanjäristyksiä, jotka eivät vain sekoittaneet asukkaiden elämän, vaan jotka myös vahingoittivat vakavasti heidän kansanperintöään ja tuhosivat joitakin LEADERin avulla rakennettuja laitosia. Nobelin kirjallisuuspalkinnon saaneen Dario Fon tuella näiden katastrofialueiden ryhmät kehottavat kaikkia LEADER-verkon jäseniä osallistumaan solidaarisuuskampanjaan yhteisöaloitteen jokaisella alueella (*).

Yhteistunto, yhteistyö, vahvistettu tai uudistettu identiteetti, uudet työpaikat, uusi toiminta, pitkän aikavälin menettelytapa. Kansanperintöteema on todellakin eurooppalaisten maaseutualueiden uudistamisen ytimessä. <

(*) Katso otsake “LEADER-verkosto” sivulla 23.

Valokeilassa

Irlanti

Irlannin taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen elinvoimaisuuden tulisi auttaa tätä yhä maatalousvaltaista maata torjumaan sen maaseutualueiden kohtaamia uhkia.

Irlanti, "Smaragdisaari", sijaitsee Atlantissa 51. ja 55. pohjoisen leveyspiirin välissä. Golfvirran ansiosta sen ilmasto on leuto ja kasvukausi pitkä, mikä luo otolliset olosuhteet maataloudelle. Valtamerituulet tuovat mukanaan sateita koko vuoden ajan: sademäärä on lännen vuoristoalueella jopa 2 000 mm vuodessa, saaren sisäosissa 1 500 mm ja itärannikolla 750 mm. Irlannin tasavalta (Éire), joka kattaa noin 83% saaren pinta-alasta, on verrattain harvaanasuttu (asukasluku 3,6 miljoonaa, asukastiheys 53 as./km²), vaikka maassa onkin joitakin merkittäviä kaupunkeja: Dublin (915 000 as.), Cork (174 000 as.) ja Limerick (75 000 as.) Koska maan länsiosan maaperä ei ole yhtä hedelmällinen kuin muualla maassa, väestön poismuutto on jatkunut jo 150 vuoden ajan (väheni jopa 42% vuosina 1891-1951) ja alueen asukastiheys on pienempi kuin muualla.

Maatalousvaltaisuus

Maatalous on edelleen hyvin tärkeä elinkeino, vaikka sillä työskenteleekin enää nykyään vain 10,6% aktiivisesta työväestöstä ja sen osuus BKT:sta oli vain 10% ja viennistä 24% vuonna 1994. Niityt muodostavat 90% viljellystä maaperästä. Maataloustoiminta on suurimaksi osaksi nautakarjan ja lampaiden kasvatusta (80%

maaloustulosta). Maidon- ja naudanlihantuotanto yksistään edustavat 71%:a Irlannin maataloustuotannosta, mutta kasvituotanto kehittyy ja monipuolistuu kaiken aikaa. Maassa on myös tehokasta sianlihan tuotantoa (1 100 000 päättä). Irlannilla on myös kansainvälinen maine hevostenkasvattajamaana.

Erilaista maataloustoimintaa on lähes erotuksetta kaikkialla maassa: usein samalla maatilalla sekä kasvatetaan lypsylehmiä, emolehmiä ja uuhia että tuotetaan rehua. Irlannin länsiosassa on kuitenkin erityisesti emokarjaa (nauta- ja lammaseläimiä). Eläimet puolestaan lihotetaan lähinnä itäosan tasangoilla, missä säilörehun valmistamistekniikka (joka on korvannut perinteisen heinän keruun) on mahdollistanut kasvatuksen teknisten olosuhteiden ja karjan laadun parantamisen. Lampaita (6 000 000 päättä) kasvatetaan kaikkialla Irlannissa.

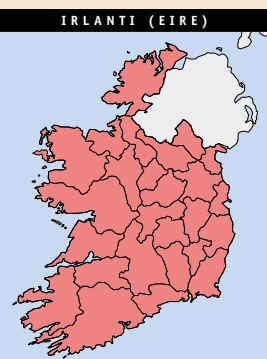
Vaikka kauran, vehnän ja perunan tuotanto onkin selvästi vähentynyt, ohran ja sokerijuurikkaan tuotanto on toisaalta kasvanut: ohran tuotanto saaren kaakkoisosassa on 12-kertaistunut sitten toisen maailmansodan. Vihannesten viljely kehittyy nopeasti Dublinin ympäristössä, kuten myös humalan viljely. Keskiosan alangoilla hyödynnetään tehokkaasti turvetta, jota käytetään polttoaineena ja lannoitteena puutarhoissa.

Irlannin maatalous on nykyaikaistunut huomattavasti 1960-luvulta. Maataloustuotanto on kasvanut merkittävästi Irlannin liittyttyä Euroopan yhteisöön vuonna 1973. Metsityksestä on muodostunut tärkeä uusi toiminto sen jälkeen kun 1980-luvulla otettiin kiintiöt käyttöön.

Maatiloja on noin 149 500. Ne ovat keskimäärin 22 hehtaarin kokoisia, mutta kahden kolmasosan pinta-ala on alle 20 hehtaaria. Lännen kreivikuntien maatilat ovat huomattavasti pienempiä kuin keskiosan alankojen.

"Kelttiläinen tiikeri"

Talouspolitiikka on 1960-luvulta lähtien suosinut teollisuutta rohkaisten erityisesti ulkomaalaisten yritysten asettumista maahan taloudellisilla yllykkeillä, jotka on sovitettu alueellisiin kehitystavoitteisiin (esimerkiksi avustamalla enemmän yritysten sijoittumista maan länsiosaan). Tämä aktiivinen teollisuuspolitiikka jatkui aina 1980-luvulle saakka. Sen ansiosta sellaiset alat kuin kemianteollisuus, lääketeollisuus, telekommunikatio ja huipputeknologia kehittyivät voimakkaasti. Se on

IRLANTI (ÉIRE)

Pinta-ala: 68 895 km²

Maankäyttö: Metsät: 5 890 km² • Maataloustoiminta: 43 890 km²

Väkiluku: 3 626 087 asukasta (1996)

- 20 vuotta: 36,18% • + 60 vuotta: 15,24%

Asukastiheys: 53 as./km² (EU: 115 as./km²)

BKT/asukas (1996): 14 515 ECU (EU: 18 074 ECU)

Työttömyysaste (1996): 12,87% (EU: 10,9%)

Alueet, joille voidaan myöntää tukea rakennerahastoista (1995-1999):

Tavoitealue 1: 68 895 km²; 5,62 miljardia ECU

Maaseutu (1996)

Maaseutuväestö: 48% koko väestöstä (EU: 14%)

Maatalous, metsänhoito ja kalastus: 8,3% BKT:sta

Maatilojen keskipinta-ala: 22 ha (EU: 16,4 ha)

Matkailu: 5,5% BKT:sta;

108 700 työpaikkaa (8,3% aktiivisesta työväestöstä)

Tavoitealue 1

mahdollistanut myös uuden teollisuudenalan nopean kehityksen: Irlanti on yksi viidestä suurimmasta mikroelektroniikan komponenttien ja osajoukkojen valmistajista. Matkailualaa, joka on kehittynyt huomattavasti (3 681 000 vierailijaa vuonna 1994), johdetaan tarkan politiikan mukaan.

Irlannin tasavalta on samalla sekä Euroopan unionin jäsenvaltio että sen alue. Koko maa kuuluu tavoite 1 alueeseen, mutta sen talous on kuitenkin kasvanut vahvasti verrattuna eurooppalaisiin kumppaneihin: Irlannin BKT on kasvanut 3-7% vuodessa viimeisen kymmenen vuoden ajan. Irlannin BKT oli tuskin 61,8% yhteisön keskiarvosta maan liittyessä Euroopan yhteisöön, mutta on nyt 80,3% Euroopan viidentoista jäsenvaltion BKT:n keskiarvosta. Samoin maastamuutto on tuntuvasti vähentynyt ja maa on kaupungistunut.

Irlannissa, lisäanimeltään ”Kelttiläinen tiikeri”, on tällä hetkellä meneillään todellinen talouden nousukausi, joka ei kuitenkaan hyödytä koko maata: kaikista syrjäisimmillä maaseutualueilla kärsitään edelleen merkittävästä ongelmasta. Maatalouden heikkenemisen vuoksi maaseudun taloutta on monipuolistettava laajasti erityisesti alueilla, joista väestön poismuutto on jatkuva, ja tietyissä luoteisosan kreivikunnissa, joissa alkutuotannon palveluksessa on edelleen 70% aktiivisesta työväestöstä.

Maaseutuväestön tilannetta on aikaisemmin pyritty parantamaan lainsäädännöllä: pienimpien maatilojen vuokraajia on avustettu tilansa ostamisessa, liian pieniä maatiloja on laajennettu, infrastruktuuria on parannettu (erityisesti veden- ja sähköjakelua) ja rannikon ”ylikansoitettujen” kreivikuntien perheitä on rohkaistu muuttamaan keskiosan alangoille.

Tästä huolimatta maaseudun nuoret ovat yhä muuttaneet pois ja maaseutualueiden, joiden elämänlaatu on uhattuna, ja kaupunkikeskusten (Dublin ja Cork), joihin

Vanhaa vesimyllyä muutetaan yrityskeskukseksi (Wexfordin LEADER-alue)

työpaikat, palvelut ja julkinen ja yksityinen päätöksenteko on keskittynyt, välinen juopa on syventynyt.

Puhdas luonto sekä nuori ja hyvinkoulutettu väestö

Mielikuva ”vihreästä saaresta” liittyy hyvin läheisesti luontoon: Irlanti on suhteellisen vähän saastunut, koska sen teollistuminen on tapahtunut melko myöhään ja teollistuminen on perustunut nykyaikaisten ja ”puhtaiden” yritysten perustamiselle. Luonnonympäristön suojeleminen takaa laadukkaiden elintarvikkeiden tuotannon ja tarjoaa suuria vapaa-ajanviettoalueita sekä asukkaille että vierailijoille. Irlannilla, jonka kulttuuri-perintö on hyvin rikasta, on myös hyvin voimakas identiteetti.

Väestöstä 41% on alle 25-vuotiaita ja 24% alle 15-vuotiaita. Irlannin koulutusjärjestelmä avaa nuorille tien uusiin ammatteihin ja elämäntapoihin. Nimenomaan maaseutualueet tarjoavat mahdollisuuksia uusiin ammatteihin, kuten uusien kommunikaatioteknologioiden alalla. Muutamien vuosien ajan julkisia palveluja ja kehitysorganisaatioita on myös avustettu sijoittumisessa maaseudulle.

LEADER II: paikallisen kehityksen ja yhteistyökumppanuuden painottaminen

LEADER II -ohjelma jatkaa LEADER I:ä, joka toimi erittäin hyvin ohjelmaan kuuluvilla 16 irlantilaisella alueella vuosina 1991-1994. Irlannissa toimii tällä hetkellä LEADER II:n puitteissa 34 paikallista toimintaryhmää ja kaksi muuta kollektiivista toimijaa. Nämä kaksi muuta kollektiivista toimijaa ovat matkailuyhdistyksiä (Irish Country Holidays ja Irish Farmhouse Holidays), jotka ovat erikoistuneet maaseutumatkailun markkinoimiseen. Irlantilaisten LEADER-alueiden keskimääräinen

asukasluku on 65 000.

LEADER II, jolla on Irlannissa käytössään 203 miljoonaa ECU (joista 83,5 miljoonaa yhteisön lähteistä), painottaa erityisesti "alhaalta ylös" suuntautuvaa kehitystä ja yhteistyökumppanuutta. Tämä kaksinkertainen lähestymistapa on erittäin yleinen Irlannissa. LEADER-ryhmät, joita johtavat kolmialaiset hallintoneuvostot (muodostuvat julkisen ja yksityisen sektorin sekä yhdistysten edustajista), ovat itsenäisiä juridisia toimijoita, jotka toteuttavat hankkeitaan yhdessä kansallisen tason viranomaisten kanssa etukäteen sovittujen menettelytapojen mukaisesti. Maaseutumatkailu, joka vastaa keskimäärin yli 23%:a käytetyistä varoista, on Irlannissa pää-LEADER-sektori. Seuraavina ovat pk-yrityksille myönnetty tuki (14,8%) ja elintarviketeollisuuden tuotteiden hyödyntäminen (14,1%). On huomattava, että paikallisten kykyjen elävöittäminen ja vahvistaminen ovat pakollisia ja vastaavat keskimäärin 11,8%:a irlantilaisten LEADER-ryhmien bud-

jetista. <

LEADER II:n hallintojohtaja:

Mr. Tony Burke

Rural Development Division,
Department of Agriculture and Food,
Agriculture House, Kildare Street, Dublin 2, Ireland.
Puh.: +353 1 607 2000
Fax: +353 1 676 4555

Kansallinen LEADER-verkostoyksikkö:

LEADER II Irish National Networking (LINN) Service
c/o Mary Sweetman
Molyneux House, Bridge Street, IRL-Dublin 8.
Puh.: +353 1 475 32 99
Fax: +353 1 475 20 44
Sähköposti: info@leaderii.ie - Web: www.leaderii.ie

Noel Davern T.D., Valtiosihteeri maatalous- ja elintarvikeministeriössä vastuussa maaseudun kehityksestä

Herra ministeri, verrattuna monien Euroopan maiden tilanteeseen Irlannin talous on erinomaisessa kunnossa. Kansainvälinen lehdistö on jopa nimennyt maanne "Kelttiläiseksi tiikeriksi". Hyötykö myös maaseutu Irlannin tämänhetkisestä talouskasvusta?

Irlannin talous jatkaa kasvuaan ennennäkemättömällä tavalla: kasvu oli vuonna 1997 9% ja arviot vuodelle 1998 ovat 6%:n luokkaa.

Yleisesti ottaen maaseutualueet hyötyvät tästä vauraudesta. Maatalous ja elintarviketeollisuus kehittyvät hyvin ja jopa tämän talouskasvun yhteydessä ne vastaavat vielä 14%:a BKT:sta ja työpaikoista. Inflaation ja korkojen alhainen taso hyödyttää luonnollisesti kaikkia ja edistää huomattavasti sijoituksia.

Taloukskehityksestä huolimatta etenkin kaupungeista kaukana olevilla alueilla on valitettavasti yhä kehitysongelmia. Koska teollisuus on yhä enemmän keskittynyt kaupunkikeskuksiin tai niiden läheisyyteen, maaseutualueiden haasteena on pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen ja taloudellisen omavaraisuuden säilyttäminen.

Mitkä ovat tällä hetkellä Irlannin maaseudun pääasialliset kysymykset ja haasteet?

Irlannissa, kuten muuallakin Euroopan unionissa, maatalous on ollut maaseudun talouden perinteinen tukipylväs. Viimeisten 25 vuoden aikana maatilojen ja maatalouden työpaikkojen määrä on kuitenkin vähentynyt huomattavasti. Eurooppalaisten politiikkojen kehitys ja kansainväliset kauppasopimukset asettavat uusia paineita maataloudelle ja vähentävät sen panosta maaseudun taloudessa.

Eristyneiden ja vähemmän kilpailukykyisten maaseutualueiden on vaikeampi luoda, jopa säilyttää teollisuuden työpaikkoja. Ei siis ole yllättävää, että useiden maaseutualueidemme väestö vähenee ja vanhenee.

Ympäristönsuojelusta on muodostunut oikeutetusti keskeinen huolenaihe, ja se on tärkeä kysymys maaseudun kehityksen kannalta. Meidän on huolehdittava siitä, että kehitys etenee kestävästi lähestymistavan pohjalta riistämättä luonnonvarojamme ja tyydyttämättä tämänhetkisiä tarpeitamme tulevien sukupolvien hyvinvoinnin kustannuksella.

Kuten jo LEADER I aikanaan myös LEADER II -yhteisöaloite vaikuttaa toimivan menestyksekkäästi Irlannissa. Mistä tämä menestys johtuu?

Epäilemättä LEADER on onnistunut elvyttämään maaseutualueitamme. Tämä menestys sekä toimintaohjelman aikaansaama innostus johtuu pääasiassa LEADERin alhaalta ylös suuntautuvasta lähestymistavasta, jonka ansiosta maaseutuväestö voi osallistua suoraan alueensa kehitykseen. Paikallisväestöllä on mahdollisuus määritellä itse oman alueensa tarpeet sekä osallistua uusien ajatusten kehittämiseen ja hankkeiden toteuttamiseen. LEADER on antanut itseluottamusta ja uuden tunteen siitä, että maaseutuväestön tulevaisuus on sen omissa käsissä. LEADER on vahvistanut paikallisväestön yhteishenkeä, ja LEADER-ryhmät ovat osoittaneet todellista innostusta tehtävässään ja sitoutumista siihen. Irlannissa toimintaohjelma on osoittanut, että jos maaseudulle vain annetaan mahdollisuus, se on erittäin halukas osallistumaan merkittävällä tavalla omaan kehitykseensä.

Alhaalta ylös suuntautuva lähestymistapa soveltuu erittäin hyvin Irlannin olosuhteisiin. Vapaaehtoistyöllä ja väestön osallistumisella paikalliseen kehitykseen on maassamme pitkät perinteet, mistä voimme olla ylpeitä. Irlantilaiset ovat aina olleet halukkaita osallistumaan elinolosuhteidensa parantamiseen ja sosiaali-, kulttuuri- ja talouselämän rakentamiseen. Vapaaehtoistyön, jonka pyrkimyksenä on vastata kaikkein huono-osaimpien sosiaalisiin tarpeisiin, valtava tarjonta sekä tätä pyrkimystä edistävät muodolliset ja epämuodolliset rakenteet ovat osa kulttuuriamme. Tämä vapaaehtoisuus ja yhteishenki on ollut yksi LEADERin menestyksen avaintekijöistä Irlannissa.

Onko teillä erityisodotuksia tulevan maaseudun kehityksen yhteisöaloitteen suhteen?

Otan lämpimästi vastaan Euroopan komission Agenda 2000:ssa tekemän ehdotuksen uudesta maaseudun kehityksen hyväksi tehdystä yhteisöaloitteesta. Toivoisin, että yhteisöaloite koskisi kaikkia maamme maaseutualueita ja perustuisi LEADERin menestyksekkäälle alhaalta ylös suuntautuvalla periaatteella. On tärkeää, että siirtyminen LEADER II:sta uuteen yhteisöaloitteeseen on tasainen ja että emme menetä LEADERin aikaansaamaa voimaa ja innokkuutta. Pysin varmasti rohkaisemaan komissiota - ja viime marraskuussa Brysselissä pidetty konferenssi, josta haluan onnitella komissaari Fischleria, on oleva varmasti hyödyllinen tässä suhteessa - tuomaan esiin ehdotuksensa mahdollisimman pian, jotta LEADER II:n ja uuden yhteisöaloitteen välille ei synny katkosta. <

Valtti paikallisessa kehityksessä: Kansanperinnön suomat mahdollisuudet

Menneisyyden perintö voi antaa paljon erilaisia mahdollisuuksia niille maaseutualueille, jotka haluavat edistää hyvinvointiaan tulevaisuudessa. Kansanperinnön hyödyntäminen on välttämätön osa paikallista kehitystä, ja nämä kaksi tukevat toinen toistaan.

MICHAEL DOWER [*]

Euroopan maaseutualueet ovat siitä onnellisessa asemassa, että niiden kansanperintö on hyvin rikasta. Kansanperintö on hyvin laaja käsite, sillä siihen kuuluvat kasvusto ja villieläimet ja niiden asuinpaikat, luonnonmaisema sekä ihmisen muokkaama maisema, kaupungit ja kylät ja niiden monet yksityiskohdat, kuten miljoonat historialliset ja arkkitehtuurisesti merkittävät rakennukset ja suuri määrä erilaisia ihmiskäden tuotteita aina hautausmaista siltoihin ja tuulimyllyistä kivimuureihin. Tämän 'kiinteän' kansanperinnön lisäksi meillä eurooppalaisilla on valtavan laaja henkinen kansanperintö: kansojen tarinat, kansanperinteet, kielet, musiikki- ja tanssiperinteet, ruoka- ja juomatavat sekä perinteet taiteessa, käsityöissä ja eri elinkeinoaloilla.

Eri alueiden kansanperinnössä on suuria eroja. Kansanperintö tekee alueesta omakeimaisen, mikä voi olla asukkaille ylpeyden aihe ja toimia houkuttimena muualta tuleville matkailijoille. Tämän artikkelin tarkoituksena on pohtia sitä, miten tätä rikasta kansanperintöä ja miten erityisesti rakennusten ja muiden ihmisten aikaansaannoksien kiinteää kansanperintöä voitaisiin hyödyntää paikallisessa kehityksessä.

[*] **Michael Dower** on ECOVASTin (European Council for the Village and Small Town 'Kylä- ja pikkukaupunkien eurooppalainen neuvosto') pääsihteeri. ECOVAST on kansanperinnön suojelemista varten perustettu eurooppalainen verkko. Michael Dower opettaa maaseutusuunnittelua vierailevana professorina Cheltenham & Gloucester Collegessa, Englannissa.

Humalan kuivaamot ovat osa Kärntenin (Itävalta) pientä kansanperintöä

Itsetunto ja jatkuvuus

Perimämme rakennukset ja muut kohteet luotiin aikoihin palvelemaan sen ajan ihmisten sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia tarpeita. Niissä kuvastuvat menneiden aikojen pyrkimykset alueen kehittämiseen. Niille, jotka tänä päivänä pyrkivät samaan päämäärään, ne ovat merkittävä pääoma ja uusien ajatusten lähde. Paikallisilla kehittämistoimistoilla on hyvä syy rohkaista paikallisväestöä olemaan ylpeä kansanperinnöstään ja edistää tuon kansanperinnön luonutta jatkuvuutta silloin kun tämä vastaa tämän päivän tarpeisiin. Ylpeys kansanperinnöstä ja jatkuvuudentunne eivät ole itsensänselvää tunteita Euroopan maaseutuväestön keskuudessa. Nykyaikaisiin rakennusmateriaaleihin tottuneet sukupolvet saattavat suhtautua karsaasti perinteisiin rakennuksiin. Ihmiset haluavat ehkä mieluummin käyttää hyväkseen nykyaikaista tekniikkaa ja hylätä työlämmän elämäntavan.

Tällaisten tunteiden seurauksena monilla alueilla on vanhoista rakennus- ja käsityöperinteistä luovuttu hyvinkin nopeasti, ja siksi monet perityt rakennukset ja muut kohteet ovat jääneet hoitamatta ja heitteille. Syntynyt epäsuhta tai autioituminen ovat kuitenkin usein lyhyen ajan kuluessa johtaneet perinteiden uudelleen arvostamiseen ja jatkuvuuden etsintään.

Joillakin alueilla jatkuvuus vanhan ja uuden välillä ei ole koskaan hävinnyt, ja sitä hyödynnetään nykyään paikallisessa kehityksessä. Esimerkiksi suuri osa Keski-Ruotsista on metsää, josta saatava puutavara on ollut paikallistalouden ja paikallisen rakennusperinteen kantava voima. Useimmat talot ja muut rakennukset ovat hirsi- tai puurakenteisia. Tänä päivänä perinteet jatkuvat nykyaikaisessa muodossa. Puutavaraa vientiin sekä hieman myös oman alueen käyttöön tuottavien massiivisten automaattisohojen rinnalla on pieniä sahoja, jotka tuottavat tukkeja seinäparruiksi. Ammattimiehet käyttävät näitä parruja rakentaessaan hirsirakenteisia mukavia nykyaikaisia koteja. Puutavaran arvo nousee, ja sahalle ja rakennustyömaille syntyy uusia työpaikkoja. Gysinge

Brukissa (Gävleborgin lääni) joukko perinteisiä puurakenteisia taloja on muutettu neuvontakeskukseksi, missä tällaisten talojen omistajat voivat nähdä, miten taloja on perinteisesti varustettu ja sisustettu. Keskuksesta he voivat myös ostaa raakatarvikkeita sisustamiseen. Stora Kopparbergissa ihmiset yhä vieläkin ansaitsevat eläntönsä valmistamalla Falunin punaista maalia, jota käytetään ruotsalaisten maatarakennusten suojaamiseen. Bretagnessa, Ranskassa, taloissa oli perinteisesti jykivät päätykolmiot ja ovien ja ikkunoiden puitteet muurattiin graniittikivistä. Huonekalut olivat tammea ja muuta jalopuuta. Nykyään talot ovat usein suurempia, mutta puitteet muurataan yhä graniittikivistä ja huonekalut ovat jalopuuta. Tämä luo perinteisiin jatkuvuutta ja työpaikkoja louhijoille, metsureille, kivenhakkaajille ja huonekalupuusepille.

Pohjois-Englannin Peak National Parkin maisema on kuin kalkkikivimuurista muodostettu ruudukko. Nämä muurit ovat vuosisatojen ajan pitäneet karjan ja lampaat tehokkaasti laitumellaan. Viime vuosikymmenien muutokset maataloudessa johtivat kuitenkin siihen, että maatilalliset eivät enää pitäneet huolta muureista ja pystyttivät niiden sijaan rumia aitoja, jotka ovat lyhytikäisempiä kuin muurit. Puiston viranomaiset halusivat säilyttää perinteisen maiseman ja onnistuivat saamaan valtiolta varoja, jotta niille tilallisille, jotka korjaisivat ja ylläpitäisivät muureja, voitaisiin maksaa tukea. Toimenpide on kohentanut kalkkikivimuurimaisemaa huomattavasti, ja noin 20 ammattimaista muurinrakentajaa on saanut kokopäivätyötä.

Vanhat rakennukset uuteen käyttöön

Paikallistaloudessa nousu-, lasku- ja muutokaudet vaihtelevat. Talouskasvun aikana rakennetaan uusia, erityiskäyttöön tarkoitettuja rakennuksia. Taantumien tai muutokauden seurauksena näiden rakennusten käyttötarkoitusta muutetaan, niitä käytetään vähemmän tai ei enää lainkaan. Tänä päivänä tällaiset rakennukset ovat todellinen pääoma paikallisalueille, sillä niitä voidaan usein hyödyntää, kun paikallistaloutta halutaan nostaa uuteen kasvuun. Ranskan Rhône-Alpes'in seudulla sijaitsevassa L'Isle-Crémieussa asukkaat alkoivat talouden taantumisen seurauksena muuttaa muualle. Historiallisen kaupungin sadat kivirakenteiset asumukset jäivät tyhjilleen tai niihin jäi paljon vapaita asuntoja. 1980-luvulla merkittävä paikallisen kehityksen ohjelma sai Ranskan asuinolojen parantamiseen tähtäävän toimiston, ANAHin (Agence Nationale

Kunnostettuja kalkkikivimuureja (Peak District, Yhdistynyt kuningaskunta)

pour l'Amélioration d'Habitat) tuen. ANAH rahoitti paikallisten arkkitehtien tekemän tutkimuksen, jonka tarkoituksena oli saada selville vuokrattavaksi kelpaavien vapaiden kiinteistöjen lukumäärä. Tällaisia kiinteistöjä löytyi noin 1000 kappaletta, ja ANAH tarjoutui maksamaan omistajille 50% remontoimiseen ja kiinteistöjen vuokra-asunnoiksi kunnostamiseen tarvittavista pääomakuluista. L'Isle-Crémieun kunta antoi lisäksi omistajille tukea, jotta joidenkin rakennusten historialliset ominaispiirteet voitaisiin säilyttää. Omistajat maksoivat itse loput kuluista. Paikallinen tuomioistuin teki päätöksen, jonka mukaan omistajat saivat kunnostuksen aiheuttamien kulujen nojalla nostaa uusien vuokralaisten vuokraa. Brittiläisen kansanperinnön säilyttämiseksi perustettu National Trust ja sen skotlantilainen haara tekivät saman suuntaisen aloitteen kolmekymmentä vuotta sitten. Se perusti rahaston pienten talojen kohentamiseksi (Small Houses Improvement Fund). Rahasto huolestui erityisesti siitä, että Fifen rannikon kalastajakyläjen perinteiset talot olivat tyhjiään. Rahasto osti osan näistä taloista, kunnosti ja myi ne sillä ehdolla, että uudet omistajat allekirjoittaisivat sopimuksen, jossa lupautuisivat säilyttämään rakennuksen ominaispiirteet. Tämän aloitteen seurauksena myös muut alueen elimet ryhtyivät toimiin taantuneen talouden piristämiseksi. Saksassa on paljon vanhoja rakennuksia, joiden käyttötarkoitusta on muutettu. Esimerkiksi Hessenissä vanhojen kirkkojen säätö (Förderkreis Alte Kirchen) on ryhtynyt

suoraan toimintaan suojellakseen pieniä historiallisia käytöstä poistettuja kirkkoja. Kirkot toimivat nyt kulttuurikeskuksina ja kuntakeskuksina. Ala-Saksissa, Buxtehudessa kaupungin historialliseen myllyyn, joka on valtava monikerroksinen rakennus aivan kaupungin keskustassa, on rakennettu kauppaja, ravintola ja hotelli. Merkittävää on myös se, miten koko Saksassa, jossa sadattuhannet maatilarakennukset ovat tyhjiään maataloudessa tapahtuneiden muutosten vuoksi, maatilarakennuksia on muutettu nykyaikaisiksi kodeiksi siten, että niiden historialliset ominaispiirteet on kuitenkin säilytetty. Monet organisaatiot ovat rohkaissut ihmisiä tällaiseen toimintaan neuvomalla tuhansia yksityisomistajia rakennusten kunnostamisessa, muutostöissä ja ylläpidossa.

Jos ihmiset vain käyttäisivät kekseliäisyytään ja mielikuvitustaan hyväkseen, vanhoja rakennuksia voitaisiin käyttää mitä moninaisimpiin uusiin käyttötarkoituksiin. Itävallassa Kornbergin linnan lisärakennukset toimivat nyt Kleinregion Feldbachin paikallisen kehittämisjärjestön päämajana. Bordeaux'n pohjoispuolella sijaitsevan Blayen linnoituksen (Akvitania, Ranska) holveissa ja kasarmeissa järjestetään paikallisten viininviljelijöiden vuosittaiset tapaamiset, ja siellä sijaitsee Euroopan viininviljelyalueiden liiton toimisto.

Irlannissa sijaitsevan Kilkennyn linnan käytöstä poistetut rakennukset muutettiin 1960-luvulla Irlannin valtion tuke-
man Irish Design Centren käyttöön. Keskus on kehitelty uusia laatutuotteita ja niiden valmistusmenetelmiä valtion

Perinnereitit

Kansanperinnön hyödyntäminen väestön ja paikallistalouden eduksi kestäväää turismia kehittämällä ei ole ainoastaan yksittäisten Euroopan unionin jäsenmaiden huolenaihe. "Perinnereitit"-hankkeessa on mukana myös kaksi maaseutualuetta Keski- ja Itä-Euroopasta: Dolenjska/Bela Sloveniassa ja Dobroudja Bulgariassa.

Perinnereitit-hankkeen ovat aloittaneet ECOVAST, Eco-tourism Ltd. sekä Prisma, ja hanke saa taloudellista tukea Euroopan komission pääosasto XXIII:lta (yrityspolitiikka, kauppa, matkailu ja sosiaalitalous) sekä hankkeen kahden kokeilun alueen alueellisilta viranomaisilta.

Hankkeen vastuuhenkilöiden mukaan "perinnereitti" on "alueellinen verkko, joka muodostuu luonnon- ja kulttuurinähtävyyksistä, joilla on erityinen identiteetti ja jotka voivat yhdessä muodostaa turistikohteen, jonne voidaan tehdä viikon lomamatkoja".

Molemmilla alueilla hankkeen työryhmä teki listan kohteista, jotka voisivat houkuttaa matkailijoita. Yhdessä omistajien ja asukkaiden kanssa listalle jätettiin ainoastaan sellaiset kohteet, joiden vastaanottokapasiteetti on tarpeeksi suuri.

Tämän jälkeen tehtiin yksityiskohtainen taloustutkimus, jotta saataisiin selville mahdollinen asiakaskunta. Alueelle laadittiin esisuunnitelma mahdollisista reiteistä, minkä jälkeen paikallisväestöltä ja -viranomaisilta pyydettiin heidän

mielipidettään ja hyväksyntäänsä lopullisesta perinnereitistä.

Nämä toimenpiteet johtivat paikallisten yhdistysten perustamiseen ("Heritage Trail Associations"). Yhdistykset kokosivat alleen kaikki ne tahot, jotka olivat jotenkin tekemisissä perinnereittien kanssa. Hankkeen vastuuhenkilöt avustavat näitä yhdistyksiä erityisesti perinnereittien tunnetuksi tekemisessä, markkinoinnissa ja normiston laadimisessa majoituspaikkoihin ja turistinähtävyyksiin.

Slovenialainen perinnereitti oli valmis esiteltäväksi marraskuussa 1996 Lontoossa järjestetyillä kansainvälisillä matkailumessuilla. Bulgarian perinnereitti valmistui kesän 1997 kuluessa, ja sen markkinointi aloitettiin tänä syksynä. Useat matkanjärjestäjät ovat jo ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita näistä kahdesta kohteesta.

Hankkeesta on ilmestynyt "Perinnereittien käsikirja" – opas (*), ja satakunta ihmistä osallistui hankkeen pohjalta järjestettyyn seminaariin Sloveniassa huhtikuussa 1997. Kahdenkymmenen kahden maan edustajat olivat yhtä mieltä siitä, että perinnereittien malli tarjoaa hyviä maaseutumatkailun kehittämismahdollisuuksia erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa.

(*) "Manual on Heritage Trails". Saatavana englanninkielisenä seuraavasta osoitteesta: ECOVAST, c/o CCRU, Cheltenham & Gloucester College, Swindon Road, Cheltenham, GL50 4AZ, England (UK). Puh: +44 1242 544 031. Fax: +44 1242 543 273.

Puunveistoa oppimassa
(Serranía de Ronda, Espanja)

— talouden vahvistamiseksi. Crafts Council of Ireland järjestää nykyään samoissa tiloissa jatko-opiskelijoille kurseja käsityötaitoissa. Devonissa, Englannissa, Bovey Traceyn vanhassa vesimyllyssä on nykyään pysyvästi Devonin käsityöläiskillan (Devon Guild of Craftsmen) kauppa ja näyttelytilat, mikä on lisännyt monien kreivikunnan käsityöläisten laadukkaitten tuotteiden myyntiä ja tuonut heille julkisuutta. Hopessa, Derbyshiren kreivikunnassa Peak Park Trust -rahasto on pelastanut historialliset maatilarakennukset autoitumiselta ja muuttanut ne telepalvelukeskukseksi ja joukoksi pieniä työpajoja. Vanhojen rakennusten uudistaminen toiseen käyttötarkoitukseen saattaa joskus vaatia rakentamiseen liittyvän kekseliäisyyden lisäksi myös taloudellista ja lakitieteellistä kekseliäisyyttä. Totnesissa, Kaakkois-Englannissa 1800-luvulta peräisin oleva varastorakennuskokonaisuus oli jäänyt tyhjilleen ja käyttämättä. Paikalliset viranomaiset kieltäytyivät antamasta purkulupaa, koska rakennukset olivat arkkitehtuuriltaan kiinnostavia. Joukko alueen asukkaita perusti yleishyödyllisen rahaston ja keräsi avustuksina ja matalakorkoisilla lainoilla tarpeeksi rahaa kiinteistön ostamiseen. Sen jälkeen asukkaat perustivat kaupallisen yrityksen käyttäen 250 000 ECU omaa riskipääomaansa. Tämä yritys puolestaan vuokrasi rakennukset rahastolta, lainasi 250 000 ECU lisää pankilta ja käytti 500 000 ECU kunnostus- ja muutostöiden ensimmäiseen vaiheeseen. Rakennukseen syntyneihin tiloihin hankittiin alivuokralaiset, joilta saatiin maksuina yhteensä 500 000 ECU, joilla voitiin aloittaa rakennustöiden toinen vaihe. Kun tämä toinen vaihe saatiin päätökseen, myös näihin

tiloihin hankittiin alivuokralaiset, jolloin saatiin varat kolmanteen ja viimeiseen rakennusvaiheeseen. Kun kaikkien rakennusten kunnostustyöt oli saatu valmiiksi ja tilat vuokrattu kaupoksi, asunnoiksi, toimistoiksi ja ravintolaksi, yritys myi vuokrakirjansa sijoitusyhtiölle ja maksoi pankkilainansa pois ja osakkaille heidän osuutensa. Aikaisemmin tyhjänä olleissa tiloissa on nyt kauppoja ja yrityksiä, joiden palveluksessa on yli 25 henkeä, ja lisäksi 12 asuntoa. Rahasto on jo siirtynyt huolehtimaan muista kaupungin kunnostushankkeista.

Kansanperintö ja turismi

Turismin kehittäminen on merkittävä osa useimpia maaseudun kehittämisohjelmia. Yli 42% kaikista LEADER I -ohjelman alla tehdyistä investoinneista kuuluu tämän alan piiriin. Se, että turismin kehittämiseen sijoitetaan näin paljon varoja, kertoo useimpien hallitusten ja monien paikallsviranomaisten halusta monipuolistaa matkailuteollisuuttaan houkuttelemalla turisteja ei ainoastaan rannikko- ja kaupunkikohteisiin, vaan myös pienempiin kaupunkeihin ja maaseudulle. Maaseutumatkailu on tosin erilaista rannikkomat-kailuun verrattuna. Rannikolla matkailijoita kiinnostavat lähinnä meri ja sen hiekkarannat, kun taas maaseudulla matkailijat saattavat haluta nähdä sitä, mikä on erityistä tai ominaista paikkakunnalle. Kansanperintö sen kaikissa muodoissa on tärkein tekijä tällaisen omaleimaisuuden muodostumisessa.

Kansanperintöä käytetään keskeisenä teemana tuhansien eurooppalaisten maaseutualueiden markkinoinnissa. Näiden alueiden esitteissä on usein seuraavanlaisia lauseita: *“täynnä historiaa... alkuperäistä luontoa... värikkäitä kulkueita ja festivaaleja... alueemme tarjoaa perinteisiä käsityöitä, paikallisia ruokalajeja ja viinejä”*. Tällaisia esitteitä on helppo tehdä. Haastavinta on kuitenkin lupausten toteuttaminen. Matkailijan on voitava aidosti kokea sekä nähdä ja ostaa kaikkea sitä, mikä on paikallista ja omaleimaista. Tämä vaatii kansanperinnön taitavaa ja todellista hyödyntämistä LEADERin kaltaisten paikallisten kehitysohjelmien puitteissa.

Onneksi Euroopassa on hyvin paljon matkailumahdollisuuksia tai -ohjelmia, joiden ansiosta turistit ovat suoraan tekemisissä kansanperinnön kanssa. Näin kansanperintö säilyy, ja myös paikallisen kehityksen päämäärät tulevat huomioon otetuiksi.

Matkailijoiden yöpymismahdollisuudet ovat hyvä esimerkki edellä mainitusta. Eri puolilla Eurooppaa on historiallisia ja vanhoja rakennuksia muutettu monentasoisiksi ja -tyyppisiksi majoitustiloiksi matkailijoille. Kaikkein korkeatasoisimpia ovat eräät Portugalin *posadat* tai Espanjan *paradorsit*, joissa matkailijat yöpyvät ylläiseen tyyliin linnoissa, palatseissa tai herraskartanoissa. “Europe des Traditions” -yhdistys (Perinteiden Eurooppa), joka perustettiin kesäkuussa 1997 **Vale do Liman** LEADER-ryhmän (Portugal) aloitteesta, on viiden kansallisen turismiorganisaation muodostama yhteistyöelin. Kaikki nämä organisaatiot ovat erikoistuneet ylläiseen majoitukseen: “Wolsey Lodges” (Yhdistynyt kuningaskunta), “The Hidden Ireland”, “Chambres d’Amis du Benelux”, “Chateau Accueil” (Ranska) ja TURIHAB/Solares de Portugal. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää vanhojen rakennusten hyödyntämistä turismissa ja säilyttää niiden historialliset ominaispiirteet.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa Landmark Trust -rahasto on perustanut korkealaatuisia majoituspaikkoja

moniin erilaisiin rakennuksiin, jotka ovat arkkitehtuuriltaan kiinnostavia tai erikoisia. Saadut rahavarat käytetään rakennusten ylläpitoon ja työn tekevät paikalliset ammattimiehet. Kreikassa Hydran saarella entinen pesusienitehdas muutettiin laajennustöiden jälkeen aivan ainoalaatuiseksi hotelliksi.

Niistä noin 19 000 majapaikasta, jotka on mainittu ranskalaisessa Gîtes de France -oppaassa, suuri osa sijaitsee entisissä, kullekin alueelle tyypillisissä maatalo- tai kylärakennuksissa. Tällaisia ovat monet muutkin maaseudun yöpymispaikat, kuten Englannin bed & breakfast ja Ranskan chambre d'hôtes -tyyppiset (huone ja aamiainen) majoituspaikat. Maaseutulomia markkinoivat Urlaub auf dem Bauernhof ('Maatilarakennus', Saksa), Agriturismo (Italia), Privetur (Portugali) ja Irish Farm Holidays (Irlanti). Maatilarakennusten laaja levinneisyys tuo merkittävästi tuloja suoraan maaseudun talouteen ja rohkaisee maaseudun väestöä ja kaupungeista saapuvia matkailijoita luomaan kontakteja toisiinsa.

Paljon vaatimattomamman majoituksen tarjoavat ne sadat retkeilymajat, jotka sijaitsevat linnoissa, kartanoissa, myllyissä ja muissa vastaavanlaisissa rakennuksissa eri puolilla Eurooppaa. Domburgissa, Alankomaissa sijaitseva Kasteel Westhove on hyvä esimerkki tällaisesta. Englannissa taas yhä useampi nk. camping-barn (alkeellinen majoitus ladossa) on halpa vaihtoehto majoitusta etsiville retkeilijöille. Näin voidaan myös hyödyntää käytöstä poistettuja maatilarakennuksia ja hankkia hieman lisäansioita maatilallisille. Alueilla, joissa tulot ovat pienet, autioituneen maatilarakennuksen muuttaminen voi olla vaikeaa, koska omistajalla ei ole tarpeeksi pääomaa muutostöitä varten. Tällöin rakennukset voivat jäädä kokonaan käyttämättä tai muualta tulevat ihmiset saattavat ostaa ne satunnaiseen käyttöön kakkosasunnoksi, mikä ei tuo paljonkaan lisätuloja alueelle. Paikallisten kehittämis toimistojen on siis otettava ohjat käsiinsä.

Pienessä, historiallisessa Specchian (Apulia) kaupungissa, Etelä-Italiassa, **Capo Santa Maria di Leucan** LEADER-ryhmä teki sopimuksen tusinan tyhjiällä olevan talon omistajan kanssa. LEADER-ryhmä vuokrasi kiinteistöt 10 vuodeksi, kunnosti ja muutti ne nykyaikaisiksi asumuksiksi LEADER-varoin. Ryhmä markkinoi kiinteistöjä turistiasuntoina ja saavat nettotulot annetaan omistajille. Kymmenen vuoden

kuluttua kiinteistöt luovutetaan takaisin niiden omistajille, jotka saavat päättää pidetäänkö ne edelleen matkailijoiden käytössä vai aletaanko niitä käyttää johonkin muuhun tarkoitukseen. Paikalle on myös perustettu turisti-informaatiokeskus ja ravintola, joka on avoinna ympäri vuoden. Samanlaista toimintaa on suunniteltu Amblekiaan, Thessaliaan (Kreikka), jotta noin 300 tyhjiällä olevaa taloa saataisiin käyttöön.

Kansanperintöä hyväksi käyttäen on helppo houkutella paikkakunnalle turisteja ja kehittää heille toimintaa. Useilla paikkakunnilla toiminta saattaa kuitenkin olla melko passiivista: matkailijoiden annetaan vain yksinkertaisesti vierailla paikallisessa linnassa, kirkossa tai muussa nähtävyydessä, mutta mitään tarkkoja toimintoja nähtävyyksien tarkemman historian kertomiseksi, vierailijoiden viihdyttämiseksi tai lisätulojen takaamiseksi ei ole kehitetty. Toisaalta on paikkakuntia, missä on menty aivan toiseen ääripäähän. Lisätulojen hankkimiseksi paikkakunnalle on kehitetty lähes myytisiä tai epäaitoja turistihoukuttimia, jotka ovat muka osa aitoa kansanperintöä. Tällainen muuttuu helposti todellisen paikallisen kansanperinnön vääristelyksi.

Näiden kahden ääripään välissä on kuitenkin yhä enemmän yrityksiä, jotka pyrkivät säilyttämään historiallisia rakennuksia tai muita nähtävyyksiä, antamaan niistä matkailijoille elävän ja todellisen kuvan ja luomaan työpaikkoja ja hankkimaan lisätuloja paikallisväestölle. Tällaisia ovat esimerkiksi ekomuseot Ranskassa, Alborobellon kylä (Apulia, Italia) ja sen ainutlaatuinen trulli-talo kokonaisuus, jonka harjakatot on tehty limittämällä kiviä ilman laastia, sekä Yhdistyneessä kuningaskunnassa olevat monet herraskartanot ja historialliset puutarhat, jotka National Trust ja sen skotlantilainen haara ovat säilyttäneet ja avanneet yleisölle.

Morwellhamin sataman, joka sijaitsee Tamar-joen suussa 32 kilometriä sisämaahan Plymouthista, Lounais-Englannissa, perustivat Tavistockin luostarin munkit 900 vuotta sitten. Se toimi vientisatamana, jonka kautta kuljetettiin tinaa Dartmoorista. 1800-luvulla satama laajeni hyvin nopeasti, kun lähistöltä löydettiin valtava kuparimalmi-esiintymä. Noin vuonna 1900 kupari- ja arsenikkiesiintymät oli käytetty loppuun ja satama hiljeni. 1960-luvulle mennessä se oli täysin lietteen ja kasvillisuuden peitossa aivan kuin jokin maya-temppli Etelä-Amerikan viidakossa.

Olkkikattojen tekeminen vaatii erityistaitoja

Vanhaa myllyä muutetaan kulttuurikeskukseksi (Kavála, Kreikka)

— Tamar-joen laakson paikallistalous oli lähes romahtanut. Vuonna 1969 paikallinen rahasto otti sataman haltuunsa siinä nimenomaisessa tarkoituksessa, että satama säilytetäisiin ja sen historialliset ominaispiirteet tuotaisiin ihmisten tietoisuuteen, jotta laakson asukkaat saisivat matkailijoilta lisätuloja. Sen jälkeen yli 2 000 000 ECU yksityisiä, valtion ja ERDF:n varoja on käytetty historiallisten ominaispiirteiden säilyttämiseen ja turistipalvelujen järjestämiseen. Vierailijat saavat kuulla sataman tarinan monenlaisten kommunikaatiovälineiden välityksellä, ja paikalla on myös historiallisiin asuihin pukeutunutta henkilökuntaa sitä kertomassa. Morwellhamissa käy nyt noin 100 000 matkailijaa vuodessa tuoden rahastolle yli 1 000 000 ECU tuloja. Lisäksi matkailijat käyttävät enemmän rahaa paikkakunnalla. Itse rahasto on luonut 20 kokovuotista ja 50 kausiluonteista työpaikkaa.

Turismin etuna on liikkuvuus. Matkailijat haluavat kulkea jonkin alueen kautta ja ovat valmiita käyttämään rahaa matkallaan. Monet nähtävyydet ovat ikään kuin linjassa toisiinsa nähden, ja ne voidaan yhdistää muodostamalla niiden välille turistireittejä tai kiertokäyntejä paikallisen kehityksen edistämiseksi. Esimerkkejä tällaisista ovat pyhiinvaellusreitit Santiago de Compostelassa Espanjassa, matkailijoiden suosimat höyryjunareitit Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Ranskassa ja Belgiassa, kanaalit ja purjehduskelpoiset joet, jotka muodostavat historiallisia liitoskohtia useissa maissa, sekä eri puolille Eurooppaa luodut viinireitit.

Barentonissa Ranskassa, Normandie-Mainen kansallispuistossa puiston viranomaiset ovat muuttaneet joukon perinteisiä maatilarakennuksia ”Omenan ja päärynän taloksi” (Maison de la Pomme et de la Poire). Keskuksessa vieraileville kerrotaan paikallisista hedelmänviljelyperinteistä sekä siiderin, calvadosin, poiréen ja muiden juomien valmistuksesta. Muuten autolla liikkuva turisti voi seurata keskuksen luota lähteviä kävelyreittejä maatiloille, joista voi ostaa hedelmiä ja juomia sekä maistella niitä. Täten matkailijoiden käyttämät rahat pyörivät paikallistaloutta.

Kansanperinnön ja kehityksen yhdistäminen

Kansanperintö voidaan siis nähdä osana paikallista kehitystä sekä kehityksen edistäjänä. Menneisyys voi olla apuna tulevaisuuden luomisessa. Tämä ei kuitenkaan saisi olla yksisuuntainen prosessi. Jos paikallinen kehitys on

todella oleva kestävä, niin myös tulevaisuuden on autettava menneisyyttä. Kansanperintö on itsessään arvokasta ja sen asema on yhtä tärkeä kuin nykypäivänä elävien hyvinvointi. Se edustaa sekä ihmisten kollektiivista muistia että mahdollisuuksien lähde, josta voidaan ammentaa pitkälle tulevaisuuteen. Jos kansanperintö ymmärretään oikein ja sitä käytetään järkevästi, se ei estä nykyaikaisiin tarpeisiin vastaamista. Tämän päivän paikallisen kehityksen on sekä käytettävä ja suojeltava kansanperintöä että korostettava sen merkitystä.

Kansanperintö ja paikallinen kehitys on nähtävä yhteistyökumppaneina, jotka tukevat toinen toistaan. Niiden tahojen ja ihmisten, jotka ovat kansanperinnön mestareita, sekä paikallisen kehityksen edistäjien välillä olisi oltava merkittävää yhteistyötä. Paikallisten kehittämisohjelmien olisi otettava kansanperintö huomioon, suojeltava sitä epäsuotuisilta vaikutuksilta ja pyrittävä hyödyntämään sitä myönteisellä tavalla. Yhtä lailla kansanperintöä koskevien menettelytapojen ja ohjelmien olisi otettava paikallinen kehitys huomioon ja oltava aina valmis näkemään, miten molemminpuolinen hyöty voitaisiin saavuttaa.

Kansanperinnön ja paikallisen kehityksen läheisen yhteistyön ja molemminpuolisen tuen tarve on LEADER-ohjelman perustekijöitä. Tätä perustekijää painotettiin myös Corkin julistuksessa marraskuussa 1996 (ks. *LEADER Magazine* nro 14). Se on myös yksi merkittävä teema ECOVASTin vuonna 1994 julkaisemassa ”Euroopan maa-seutua koskeva strategia” -julkaisussa (*Strategy for Rural Europe*).

Paikalliset kehittämistoimistot voivat tehdä aloitteen tällaisten yhteistyökumppanuuksien solmimisessa. Ennen kaikkea ne ovat ratkaisevassa asemassa, kun maa-seutuväestöä halutaan rohkaista arvostamaan omaa kansanperintöään ja hyödyntämään sitä. Esimerkiksi SPARCin (South Pembrokeshire Partnership for Action with Rural Communities) Walesissa johtama LEADER II -ohjelma antaa paikallisryhmille koulutusta paikallishistoriassa, paikallisille rakentajille koulutusta vanhoissa rakennusmenetelmissä, sekä luo yhdessä kyläyhteisöjen kanssa ”perinnereittejä”, jotka houkuttelevat matkailijoita kulkemaan alueen läpi ja tukemaan paikallistaloutta käyttämällä rahaa paikkakunnalla. Edellä mainituilla tavoilla paikallisväestö voi itse muokata paikallista kehitystään sekä huolehtia kansanperinnöstään. <

“Kiinteä kansanperintö, pieni kansanperintö, maisema...”

Monique Le Clézio [Centre-Ouest Bretagnen LEADER-ryhmä, Ranska]

Vuonna 1810 Ranska jaettiin hallinnollisiin alueisiin, departementteihin, minkä seurauksena keskiläntinen Bretagne, jossa nykyisin asuu 100 000 asukasta, joutui kolmen eri departementin, Côtes d’Armorin, Finistèren ja Morbihanin, alaisuuteen. Tämä jako heikensi ennen historiallisesti, maantieteellisesti ja kulttuurisesti yhtenäisen alueen asemaa. Paikalliset elimet ovat useaan otteeseen, viimeksi vuonna 1990 LEADER I -ohjelman laajennuksen jälkeen, päättäneet jälleenrakentaa aluettaan valttiensa ja erityisesti voimakkaan kulttuuri-identiteettinsä avulla. LEADER I -ohjelman alaisuudessa kehiteltiin useita hankkeita kulttuuri-identiteetin vahvistamiseksi. Erään hankkeen päämääränä oli perinteisen kielen, musiikin ja tanssin arvostuksen kohottaminen erilaisten tapahtumien avulla, kuten bretonin kielen festivaalit (“Fête de la Langue bretonne”), perinteisten taiteiden festivaalit jne.

Kiinteän kansanperinnön uudistaminen

Kiinteän kansanperinnön uudistaminen on ollut kahden erityisen hankkeen päämääränä. Ensimmäinen näistä on suoraan yhteydessä matkailun kehittämiseen ja pyrkii parantamaan kylien olosuhteita. Voidaankin kysyä onko mahdollista houkutella matkailijoita, saati sitten uutta väestöä paikkakunnalle, jos keskeisten taajamien kuvaa ei paranneta. Ei ole mitään hyötyä panostaa majoitus-kapasiteetin lisäämiseen, paikkakunnan elävöittämiseen, vastaanottokapasiteetin laadun tai elämänlaadun parantamiseen, jos itse kylä ei kehitetä.

Jotta tällaisella hankkeella (kokonaiskustannukset noin 1 000 000 ECU) olisi jotain merkitystä, vain sellaiset kunnat, joiden toimenpiteet olivat paikallisen toimintaryhmän hyväksymien tavoitteiden ja kriteerien mukaisia, otettiin hankkeeseen mukaan.

Nämä kriteerit olivat lyhyesti seuraavat:

- > kiinteän ja uskonnollisen kansanperinnön laatu;
- > kylällä on merkitystä matkailukohteena, sillä sen sijainti on kiinnostava ja kylän majoitusmahdollisuuksia on kehitetty yksityishenkilöiden tai paikallisten yhdistysten aloitteesta (lomakylät, maaseutumajoitus, *chambres d’hôtes* ‘huone ja aamiainen’ jne.);
- > se, miten vaaleilla valituista edustajista, paikallisista sosio-ekonomisista elimistä ja paikallisväestöstä koostuvat paikalliset valiokunnat ovat organisoineet yleiset kunnostushankkeet. Miten nämä toimenpiteet ovat tuottaneet ratkaisuja toisaalta hylätyn kiinteän kansanperinnön ongelmiin (uusien vuokra-asuntojen luominen tai väestölle tarjottujen kaupallisten toimintojen tai palvelujen uudelleen sijoittaminen) ja toisaalta paikkakunnan kuvan parantamiseen (sähkölinjojen piilottaminen, perinteisten materiaalien käyttäminen, kaupunkirakennuksen – penkit, roskakorit jne. – sulauttaminen maaseutuympäristöön, kaksikielisten tienviittojen ja muiden kilpien asentaminen – Bretagnen keskiläntinen osa on bretoninkielinen – ja kukkaistutusten asettaminen kyliin). Valittiin kaksitoista kylää, joissa nämä kriteerit toteutuivat. Yksi niistä oli Spézet’n kylä (Montagnes

Noires)(ks. kuva). Jokin aika sitten tehty tutkimus osoittaa hankkeen onnistuneen.

Turismin kehittäminen ja maiseman säilyttäminen

Toinen kansanperinnön suojelemiseen tähtäävistä hankkeista on laaja-alaisempi ja koskee maaseudun suojele-matonta “pientä” kansanperintöä (kuten katoliset risti-kukkulat, leivinuunit, lähteet tai pesupaikat). Tätä kansanperintöä on kunnostettu ja pyritty hyödyntämään. Pieni kansanperintö on osa ihmisten kollektiivista muistia ja olennainen osa maisemaa. Sen kunnostamisen ansiosta on ollut mahdollista rakentaa vaellusreittejä jonkin teeman ympärille. Tällainen on esimerkiksi Caurolin “Liuskekivi-polku” (Sentier des Ardoisiers), joka on mutkainen kolmen tunnin reitti ja kulkee vaihtelevien maisemien halki. Kulkija voi matkallaan nähdä lehtimetsää tai Guerlédan-järvestä esiin pistävät rosoiset liuskekivet. Kaksi kivenlouhijan atel-jeeta on kunnostettu, jotta vierailijoille voitaisiin havain-nollistaa liuskekivilouhinta-alueen teollista historiaa.

Keskiläntisessä Bretagnessa LEADER I -ohjelman aikana saaduista tuloksista huomattiin, että toimenpiteet oli-ivat vaikuttaneet myönteisesti paikalliselämän vireyteen ja paikalliseen kehitykseen. Yhdistystoiminta on vilkas-tunut ja nuoria perheitä avustetaan muuttamaan kun-nostettuihin kyliin. Bretagnen alueelle tarkoitettusta, tavoitteen 5b-mukaisten alueiden määrärahasta on varattu varoja kylien kehittämiseen aikavälillä 1995-1999, jotta keskiläntisen alueen kokemuksia voitaisiin hyödyntää koko tuen piiriin kuuluvalla seudulla.

LEADER II -ohjelman, joka käynnistyi tällä alueella vuonna 1997, mukaisesti kansanperintöä tullaan hyödyn-tämään ruokaperinteisiin, luontoon ja taiteisiin (kieli, musiikki ja tanssi) liittyvien elävöittämissuunnitelmien

“Muutakin kuin aurinkoranta”

Francisco Dominguez [Isla de la Palman LEADER-ryhmä, Kanariansaaret, Espanja]

Vuonna 1992 paikallinen toimintaryhmämme päätti saada La Palman saaren (726 km²) 70 000 asukasta kiinnostumaan maaseutumatkailusta, joka siihen aikaan oli lähes olematonta. 74 “casas palmeras” -talon omistajaa vakuuttuikin asiasta ja antoi kunnostaa ja muuttaa nämä perinteiset talonsa turistin majoituspaikoiksi.

Saman vuoden lokakuussa perustettiin maaseutumatkailuyhdistys “Isla Bonita”, jonka tarkoituksena oli koota yhteen kaikki hankkeeseen osallistujat, kuten talojen omistajat, kunnat, yritykset jne. Yhdistyksen palvelukseen otettiin kolme teknikkoo, joiden tehtävänä oli johtaa ja koordinoita yhdistyksen toimintaa.

Ulkopuolelta hankittiin teknistä apua, mihin saatiin varoja LEADER I -ohjelmalta. Tämä tekninen apu mahdollisti rakennusten arkkitehtuurin kunnostamisessa noudatettavien kriteerien laatimisen ja kunnostustöiden sujumisen varmistamisen.

Marraskuussa 1992 kolme kuntaa esitti ensimmäiset kunnostushankkeensa (25 taloa eli 90 vuodepaikkaa), ja saivat sen seurauksena rahoitusta hankkeilleen Kanariansaarten hallituksen matkailuasainosastolta REGIS- ja LEADER-ohjelmien puitteissa.

Talojen omistajille järjestettiin opintomatka mantelelle, Navarran ja Aragönnin maakuntiin sekä Etelä-Ranskaan, missä he tutustuivat paikan päällä maaseutumajapaikkojen ja Ranskan gites- mökkien toimintaan. LEADER-ryhmä järjesti myöhemmin koulutusta matkailijoiden vastaanottamisessa sekä turistikyritysten hallinnossa.

Vuonna 1993 Puntanillan kunta luovutti “Casa Lujanin”, 1800-luvulta peräisin olevan patriisitalon, hankkeen käyttöön. Taloon perustettiin melko pian “maaseutumatkailutoimisto”, kansatieteellinen museo sekä perinteisten käsitöiden esittely- ja myyntikeskus.

Majapaikoille kehitettiin myös laatumerkki rakennusten uudistamista (2 800 000 ECU, joista 700 000 ECU LEA-

DER I -ohjelman varoja) ja majapaikkojen toimintaa koskevan säännösten pohjalta.

Tammikuussa 1994 ensimmäinen sarja maaseutumajapaikkoja esiteltiin Madridin kansainvälisillä matkailumessuilla (FITUR). Samana vuonna aloitettiin majapaikkoihin johtavien opasteiden asentaminen, mihin saatiin varoja Espanjan teollisuus-, kauppa- ja matkailuministeriön FUTURES-ohjelmasta.

Vuonna 1995 matkailijat vuokrasivat 40 majapaikkaa (164 vuodepaikkaa). Hankkeen vaikutuksia seurannut tutkimus osoitti, että ensimmäisenä toimintavuonna alueella vierailleista matkailijoista 17% tuli Saksasta, 24% muilta saariryhmän saarilta ja 12% Madridin seudulta. Loput tulivat muualta Espanjasta sekä, vaikkakin hyvin vähäisessä määrin, Alankomaista ja Ranskasta.

Samana vuonna majoituspaikat esiteltiin Madridin kansainvälisillä matkailumessuilla (FITUR) sekä Berliinin kansainvälisillä matkailumessuilla. Majoituspaikkoja esitellään myös Internetissä.

Turisteille järjestettävästä ohjelmasta vastaavat yksityiset yritykset. “Ibakken” huolehtii ympäristöstä ja vapaa-ajantoiminnasta sekä johtaa 48-paikkaista retkeilymajaa. “Aire libre” vastaa retkeilystä ja telttailusta ja “Artetur” järjestää löytöretkiä seudulle sekä tutustuttaa sen asukkaisiin ja paikalliseen käsiteollisuuteen.

Jotta omistajat voisivat markkinoida majapaikkojaan suoraan eikä heidän tarvitsisi olla riippuvaisia matkajärjestäjistä ja matkatoimistoista, Isla Bonita -yhdistys julkaisi vuonna 1996 “Maaseututalojen opas” -esitteen, jossa esitellään 60 majapaikkaa (298 vuodepaikkaa). Yhdistys perusti samoin myös varauskeskuksen, joka ottaa 12%:n välityspalkkion sen kautta tehdyistä varauksista.

Perinteisten maaseututalojen kunnostamisen ja majapaikoiksi muuttamisen seurauksena La Palman saari on nykyisin muutakin kuin vain “etelän aurinkoranta”. Tärkeä osa paikallista arkkitehtuuria ja kansanperintöä on otettu uudestaan käyttöön. Hankkeessa mukana olevat yritykset ovat luoneet yhteensä 22 työpaikkaa, joista 12 on nsvsviä ja kokonäiväisiä toimia. <

“Tuulimyllyjen tarina”

Emmanouil Yalitis [Lassithin LEADER-ryhmä, Kreikka]

Siitä lähtien kun venetsialaiset hallitsivat Kreetan saarta 1400-luvulla on Lassithin tasangon (korkeus 860 m) symbolina ollut tuulimylly. Koska jokaisella pienimmälläkin viljellyllä maakaistaleella on omansa,seudulla on laskettu olevan noin 14 000 tuulimyllyä 24 neliökilometrin kokoisella alueella.

Nämä tuulimyllyt ovat itse asiassa pieniä tuulimootto-reita, joiden avulla kasteltiin erityisesti perunaviljelmiä, jotka ovat tasangon erikoisuus.

Nuorten maaltapako ja maatalouden laskukausi aiheuttivat kuitenkin 1970-luvulta lähtien kokonaisen paikallismaiseman osan rapistumisen, sillä ilman ylläpitoa yhä useampi näistä myllyistä alkoi raunioitua.

Tietoisina siitä, että tämä ainutlaatuinen kansanperintö oli vaarassa hävitä, eräät paikalliset vastuuhenkilöt päättivät ryhtyä kunnostamaan näitä identiteettisymboleja ja hyödyntämään niitä Lassithin tasangon laaja-alaisessa kehityksessä.

Paikalliset yhteisöt, maatalousosuuskunnat, naisten muodostamat osuustoimintajärjestöt ja kulttuuriyhdistykset perustivat yhdessä kehittämistoimiston, josta tuli LEADER I -ryhmän jäsen. Tämän jälkeen ryhdyttiin toimiin, jotta alueen väestö kiinnostuisi hankkeesta ja osallistuisi toimintaan.

Kun suurin osa asukkaista oli hyväksynyt kunnostusajatuksen, paikallinen toimintaryhmä järjesti kurssin, jolla kaksikymmentä henkeä, suurimmaksi osaksi nuoria, oppi rakentamaan ja kunnostamaan myllyjä käsityöläisten avustuksella. Nämä käsityöläiset olivat usein iäkkäitä ja ainoita, jotka vielä hallitsivat tämän taidon. Myös Ateenan teknillinen korkeakoulu avusti hankkeessa, ja jokainen koulutukseen osallistunut kunnosti yhden myllyn. Tämän jälkeen myllyistä laadittiin lista ja 300 niistä valittiin perusteellisempaa korjausta varten. Tämä korjaushanke, joka kesti huhtikuulta 1995 saman vuoden joulukuulle, hyödytti niin kunnostustöihin houkuteltuja nuoria kuin käsityöläisiä ja pieniä paikallisia yrityksiäkin, jotka tuottivat myllyjen toimintakuntoon saattamiseen tarvittavat materiaalit ja osat.

Hanke on osa huomattavasti laajempaa kansanperinnön

hyödyntämishjelmaa. Ohjelmaan sisältyy myös paikallisperinteiden museon avaaminen vuonna 1995, luostarin kunnostaminen ja muuttaminen luonnontieteelliseksi museoksi, pienten ravintoloiden ja matkailijoiden majoipaikkojen perustaminen jne. Kaikkien näiden toimenpiteiden tarkoituksena on hyötyä paremmin paikkakunnan – joka sijaitsee nelisenkymmentä kilometriä rannikolta – läpi kulkevista turistivirroista (180 000–200 000 matkailijaa vuodessa).

Myllyjen kunnostamiseen tarvittiin varoja 279 583 ECU, joista 20 000 ECU kului koulutuksen järjestämiseen, 100 000 ECU työntekijöiden palkkoihin ja 159 583 ECU rakennustarvikkeisiin.

Vaikeiden kulkureittien päässä olevan tasangon taloudellinen tila on edelleen epävakaa, mutta maisemaa kaunistavien myllyjen korjaus, paikallisten perinnetaitojen hyödyntäminen ja vastaanottokapasiteetin parantaminen ovat edesauttaneet työpaikkojen vakauttamista tai jopa niiden lisäämistä ja saaneet paikallisväestön uskomaan, että alueella on tulevaisuus. <

Kansanperinnön hyödyntäminen Frieslandissa (Alan ko

tämä tasainen maamme

Friesland, joka on pitkään ollut yksinomaan ja aivan erityisesti riippuvainen maataloudesta, on alkanut kehittää uusia toimintoja taatakseen vakaamman tulevaisuuden asukkailleen. Alueen identiteetti ja rikas kansanperintö ja se, että sen läheisyydessä on suuria kaupunkeja, auttaa havaitsemaan tärkeitä kulttuurimatkailun kehittämismahdollisuuksia.

maat):

Orkesteri aloittaa loppusoiton. Kaikki 71 näyttelijää ja statista levittäytyvät valtavalle, nelitasoiselle lavalle, joka esittää viime vuosisadan Lontoota. 700 hengen yleisö osoittaa suosiotaan näille kaikenikäisille harrastelijanäyttelijöille, jotka ovat juuri päättäneet mahtavan musikaalisovelluksensa Dickensin “Oliver Twististä” (1). Olemmeko kenties Sohossa? Tai Broadwaylla? Emme suinkaan, vaan yksinkertaisesti Frieslandissa, Jorwerdin kylässä (240 asukasta). Kylä on jo 44 vuoden ajan järjestänyt joka kesä kunnianhimoisen näytelmän friisin kielellä (2). *“Kaikki 8 000 lippua täksi vuodeksi suunniteltuihin 11 näytökseen myytiin loppuun muutamassa tunnissa”*, tekstin friisin kielelle kääntänyt Jan Schotanus ilmoittaa ylpeänä. *“Jorwerdin kylän menestyksellä on ollut vaikutuksia koko seudulle, ja yhdeksällä kylällä on nykyään oma kesäteatterinsa”*, kertoo Pyt Vellinga, joka on tapahtumaa johtavan kulttuuriyhdistyksen puheenjohtaja. *“Uskon”,* hän vakuuttaa, *“että näin merkittävän tapahtuman järjestäminen on mahdollista toisaalta suurkaupungissa tai toisaalta tämänkaltaisessa pienessä kylässä, missä talkoohenki ja maaseutuväestön tuntema yhteisvastuu vallitsevat. Itse asiassa tällainen tapahtuma yhdistää asukkaita samoin kuin rikastaa heidän kulttuuri- ja sosiaalielämänsä.”*

Menestystarina

Jorwerd kuuluu niihin kyliin, joissa asiat sujuvat suotuisasti. Jostain syystä hulluimmatkin hankkeet näyttävät onnistuvan joka kerta. Vuonna 1953 kylän kirkon kellotapuli oli juuri saatu korjattua sodan jäljiltä, kun se luhistui. Sen sijaan, että olisivat masentuneet tapahtumasta, kylän asukkaat päättivät järjestää näytelmän kerätäkseen varat kellotapulien korjaamiseen toistamiseen. Kylän keskellä sijaitsevan puiston omistaja lainasi alueensa näytelmän esittämistä varten, eräältä pankilta saatiin taloudellista tukea, ja koko kylä osallistui näytelmän tekoon. Hanke oli menestys. Siitä pitäen tapahtuma on järjestetty joka kesä ja se laajenee yhä. Näytelmä rahoittaa lähes kokonaan itse itsensä. Vuoden 1997 ohjelman budjetti oli 100 000 ECU, ja näytelmä työllisti 140 henkeä, joista suurin osa oli vapaaehtoisia. Aivan kuin tässä ei olisi ollut jo tarpeeksi, amsterdamilainen kirjailija toi kylän koko kansan tietoisuuteen julkaisemalla kirjan *“Miten Jumala jätti Jorwerdin”* (3), joka on kronikka nykypäivän maaseutuelämästä. Kirja oli heti menestys koko Alankomaissa. *“Ihmiset joka puolelta Alankomaita saapuvat katsomaan Jorwerdia, sen kuuluisaa kellotapulua, sen koulua, kirjassa esiintyvien henkilöiden kotitaloja...”*, kertovat Klaas Bijleveld ja Sijbe Roosma, jotka ovat Frieslandin maakunnan LEADER-vastaavia. He lisäävät: *“Ensi vuonna tapahtuma järjestetään 45. kerran ja samana vuonna on alankomaa-*

Matkailijoiden majoitustiloiksi muutettu historiallinen rakennus

laisen runoilijan Jan Jacob Slauerhoffin, jonka juuret ovat täällä, syntymästä kulunut sata vuotta. Mahtava yhteensattuma!”

Jorwerdin kulttuurinen vireys ei voi kuitenkaan kylän upean arkkitehtuurin tavoin salata koko Frieslandin maakunnan kohtaamia vakavia ongelmia. Friesland on pitkään ollut esimerkillisen tehokas ja tuottava alue, mutta nykyään erityisesti maaperän saastuminen ja maitokiintiöt sekä maataloustoiminnan keskittyminen yhä enemmän muutamille isoille tiloille tuottavat ongelmia maakunnan maataloudelle. Siksi myös nuoret ovat muuttaneet kaukopunkkeihin ja palvelut ovat jossain määrin vähentyneet. *“Meidän on lakattava olemasta yksipuolisesti maatalousyhteisö ja kehitettävä muita aloja”*, toteaa Klaas Toering, DBF:n (Dorp en Bedrijf Friesland) puheenjohtaja. DBF on tukiverkko, joka auttaa pienyritysten perustamisessa maaseutualueille ja niiden kehittämisessä. Klaas Toering jatkaa: *“Meillä on kolme kehitysvaihtoehtoa: paikalliset tuotteet, vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja turismi. Kaikki nämä kolme ovat pitkälti riippuvaisia kansanperinnön hyödyntämisestä, oli tämä sitten kulttuurin, arkkitehtuurin, ruokaperinteiden tai jopa maiseman hyödyntämistä.”*

Kulttuuri ja turismi

Jo vuosikymmenen ajan Friesland on päättäväisesti alkanut kehittää kulttuurimatkailua hyödyntämällä ensin vanhoja rakennuksiaan. Loppumattomien poppelirivistöjen ja silmäkantamattomiin jatkuvien tasankojen, jotka on vallattu vuosisatojen kuluessa merta patoamalla, keskellä on todellisia aarteita: kukkuloille rakennettuja keskiaikaisia kirkkoja, Alankomaiden kultajalta peräisin olevia kartanoita ja maatiloja, niin menestyviä kyliä, että niiden vaatimattominkin talo vaikuttaa hienolta hotellilta...

— Vuonna 1986 maakunnan viranomaiset aloittivat ohjelman nimeltä ”Kuukauden monumentti”, jonka tarkoitus on useita kertoja vuodessa vähintään kuukauden ajan esitellä joitakin rakennuksia tai nähtävyyksiä. Samalla järjestetään kulttuuritapahtumia, joissa paikalliset tuotteet pääsevät esiin, ja kyseistä aluetta esitteleviä korkealaatuisia esitteitä jaetaan alueella ja/tai koko maassa. Ohjelman aloittamisen jälkeen 78 ”Kuukauden monumentti” -tapahtumaa on toteutettu tällä tavoin. Maakunnan vuonna 1992 laatiman ”Kulttuurin ja turismin toimintasuunnitelman” tarkoituksena oli koota saman ohjelman alle matkailijoille järjestettävän toiminnan luominen, turismi ja friisiläisen kulttuurin markkinointi. Suunnitelman toteuttamisen helpottamiseksi perustettiin yhdistys nimeltä ”Kultuer en Toerisme yn Fryslân” ”Kult-

tuuri ja turismi Frieslandissa”. Yhdistys toimii välittäjänä alueellisten ja paikallisten viranomaisten, kulttuuri-instituutioiden sekä matkailu- ja vapaa-ajansektorien välillä. Se antaa myös teknistä apua kaikille niille, jotka ovat mukana kehittämässä kulttuurimatkalututuotteita.

LEADER I -ohjelman avulla (150 000 ECU) yhdistys on aloittanut ”stedslaoazjeminten” -hankkeen, jonka tarkoituksena on muuttaa historiallisesti kiinnostavia hylättyjä rakennuksia matkailijoiden korkealuokan majoituspaikoiksi neljässä yhdestätoista friisiläisestä kaupungista (ks. artikkeli ”Yksitoista friisiläistä kaupunkia”). Hankittuaan rakennukset nimelliseen hintaan niiden omistavilta kunnilta yhdistys koordinoi kunnostussuunnitelmia ja valvoo töitä, jotka annetaan mahdollisimman pitkälle paikallisten yrittäjien toimeksi. Kun rakennukset on kun-

Yksitoista friisiläistä kaupunkia

”Elfstedentocht” -tapahtuma on kuin friisiläinen versio Ranskan ympäriajosta. Se on sekä urheilu- että juhlatapahtuma, joka houkuttelee satoja tuhansia katsojia ja osanottajia... silloin kun se järjestetään.

Yhdentoista friisiläisen kaupungin ympäriajo tapahtuu jäätyneillä kanaaleilla luistellen. Jotta tapahtuma siis toteutuisi, talven on oltava tarpeeksi kylmä, mitä se ei ole ollut moneen vuoteen. Siispä 4. tammikuuta 1997 tapahtuma järjestettiin vasta 15. kerran, vaikka se on ollut olemassa jo vuodesta 1909. Tapahtuman juuret ovat vuosisatoja vanhassa elämäntavassa, jonka pohjalta on syntynyt urheilukilpailu ja leikkimielinen kokoontuminen. Jäätyneet kanaalit ja vesireitit muodostivat muinoin talvisin helppoja yhteydenpitoreittejä friisiläisten yhteisöjen välille. Nykyään tämä ”Tocht” on 200 kilometrin pituinen luistelukoe, jonka varjolla yksitoista kaupunkia, joiden läpi reitti kulkee, järjestävät monia iloisia juhlia. Nämä kaupungit ovat itse asiassa ne friisiläiset paikkakunnat, joilla oli keskiajalla kaupunkiasema. Kahta kaupunkia (Sneekia ja maakunnan pääkaupunkia Leeuwardenia) lukuun ottamatta kaikkien näiden kaupunkien väkiluku on alle 20 000 asukasta, ja useimmat ovat pienen kylän kokoisia. Koko Tochtin reitti kattaa maakunnan luoteisosan, mikä vastaa suurin piirtein LEADER-alueen rajoja. Tocht on erikoislaatuinen tapahtuma, joka kerää yhteen huippu-urheilijoita (300 kilpailijaa vuonna 1997), harrastelijaluistelijoita (16 000 ilmoittautunutta), katsojia ja kaikenlaisia kulttuuriseuroja. Omaleimaiseksi tapahtuman tekee myös se, miten se järjestetään. Useimmiten tapah-

tuma joudutaan improvisoimaan lyhyellä varoitusajalla, koska vasta viime hetkellä voidaan olla varmoja siitä salliiko sää tapahtuman järjestämisen.

Jos sääolot ovat suotuisat, järjestäjien on pikaisesti tehtävä yksityiskohtainen toimintasuunnitelma (Tocht 97:n järjestämiseen jäi aikaa alle 48 tuntia), jotta sadat tuhannet vieraat, jotka ovat saaneet tiedon tapahtuman järjestämisestä tiedotusvälineiden kautta ja jotka alkavat seuraavien tuntien aikana vyöryä seudulle, voitaisiin ottaa vastaan ja heille voitaisiin järjestää ohjelmaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että paikallisväestö voidaan hälyttää apuun lyhyellä varoitusajalla. Asukkaiden osallistumisinto on niin suuri, että ihme tapahtuu joka kerta: vakavilta onnettomuuksilta on aina välttytty, ja tapahtuma on poikkeuksetta ollut mahtava ja iloinen kansanjuhla.

Yhdentoista kaupungin ympäriajo on ollut sellainen menestys ja se on ollut tiedotusvälineissä esillä niin hyvin, että tapahtumasta on muodostunut todellinen matkailuveturi Frieslandin koko luoteisalueelle. Huviveneilijöidenkin suosiman vesireitin varrelle on tehty pyöräilyteitä ja kävelypolkuja. Ihmiset osallistuvat myös joka kesä useisiin tämän talvisen tapahtuman enemmän tai vähemmän kalpeisiin kopioihin, kuten rullaluistelijoilta ja jopa kirjekyyhkyille tai Fiat 500 -autoille järjestettyihin ”Elfstedentocht” -tapahtumiin.

”Friesland, yhdentoista kaupungin seutu” -sanonnasta on muodostunut iskulause matkailun edistämiseksi, ja tapahtuma vaikuttaa todella myönteisesti koko LEADER-alueeseen. Jokaisen Tochtin jälkeen on alueella vierailevien turistien määrä hieman kasvanut, ja he ovat yhä kiinnostuneempia vierailemaan kylissä ja nähtävyyksillä, vaikka nämä ovatkin suhteellisen kaukana itse reitistä. <

■ Hogebeintumin kukkulalla on ekomuseo, jonka rahoitukseen LEADER I on osallistunut

nostettu, ne pysyvät edelleen yhdistyksen omistuksessa, mutta vuokrataan yksityisille toimijoille. Hankkeen ansiosta monet omaleimaiset rakennukset kolmella paikakunnalla ovat jälleen vireässä käytössä ja samalla on luotu 35 uutta työpaikkaa.

“Suurin vaikeus ei ole asiakkaiden löytäminen”, selittää hanketta koordinoiva Hieke Joustra, “vaan pikemminkin majoituspaikkojen houkuttelevuuden lisääminen kehittämällä niiden yhteyteen muita toimintoja. Siksi olemme kehittäneet ‘kulttuuripaketteja’, turismituotekokonaisuuksia, jotka sisältävät majoituksen ja pääsyn nähtävyyksille, museoihin, näyttelyihin jne. muulloinkin kuin turistikautena.”

Kukkulat

LEADERin osuus kehityshankkeissa ja alueen matkailualan yhteenliittymässä, yhdessätoista kaupungissa, on ottanut tietty määrä maaseudun kulttuurikohteita hyvään käyttöön. LEADER I avusti esimerkiksi varusteiden hankkimisessa Hogebeintumin havaintoesityskeskukseen, missä vierailijoille kerrotaan “kukkuloiden” (terpen) historiaa. Nämä täyttömaasta tehdyt kummut toimivat viimeisenä suojana merta vastaan, kun padot vielä olivat alkeellisia. LEADER II on taas sijoittanut 92 000 ECU varoja “Unia-Stata” -hankkeeseen. Sen sijaan, että pieni Beersin kylä olisi yrittänyt suurin kustannuksin rakentaa uudestaan täysin tuhoutunutta, 1700-luvulta peräisin olevaa linnaansa, se päättikin pystyttää metallirakennelman, joka oli alkuperäisen rakennuksen mallinen ja kokoinen, eräänlaisen “luurangon”. Töiden edistyessä tämä valtavan veistoksen näköinen rakennelma pysäyttää ulkomuodollaan. Rakennelman ympäristöä (myöskin kukkula) kunnostetaan parhaillaan, ja tästä “terästor-nista”, joka valmistuu talven 97-98 aikana, on oleva upeat näköalat koko friisiläiselle tasangolle.

“Kyllen yhteiskunta- ja yhteisöelämän intensiivisyys on asia, joka on Frieslandin valtti sen pyrkiessä uudistamaan maaseutualueitaan”, sanoo **Noordwest Frieslandin** LEADER-ryhmän koordinaattori Jan van Weperen ja jat-

kaa: “LEADER II -ohjelman suoraan kansanperinnön hyödyntämiseen sijoittamat varat ovat yli 1 000 000 ECU, mutta kaikki tämä olisi turhaa elleivät kaikki yhteistyö-verkot, kulttuuriyhdistykset ja urheiluseurat, jotka ovat maaseutuyhteisöjemme rikkaus ja voima, olisi mukana toiminnassa.” <

(1) “Oliver!”, ohjannut Lionel Bart.

(2) Friisin kieli kuuluu länsigermaanisiin kieliin ja se on sekoitus englantia ja hollantia. Frieslandin maakunnan asukkaista 94% ymmärtää, 73% puhuu ja 54% käyttää aktiivisesti tätä kieltä (tutkimus vuodelta 1984). Odottaessaan virallistamistaan friisin kieltä opetetaan useissa opetuslaitoksissa ja kielen asema tunnustetaan maakunnan hallinnossa ja oikeusasteissa. Friisin kieli on yleisin käytetty kieli Frieslandin maaseutualueilla.

(3) Geert Mark, “Hoe Got uit Jonwerd verdween”, 1996, Atlas van de Litteratuur, Postbus 13, 1000 AA Amsterdam. Kirjan nimi viittaa Alankomaiden maaseutualueilla havaittuun arvojen muuttumiseen (erityisesti uskonnon merkityksen vähenemiseen).

Alueen pinta-ala: 518 km²

Väkiluku: 76 880 asukasta

LEADER II -rahoitus: ECU 14 089 900

EU: ECU 2 612 489 - **Muut julkiset varat:** ECU 5 843 772

Yksityiset varat: ECU 5 633 640

LEADER II Friesland

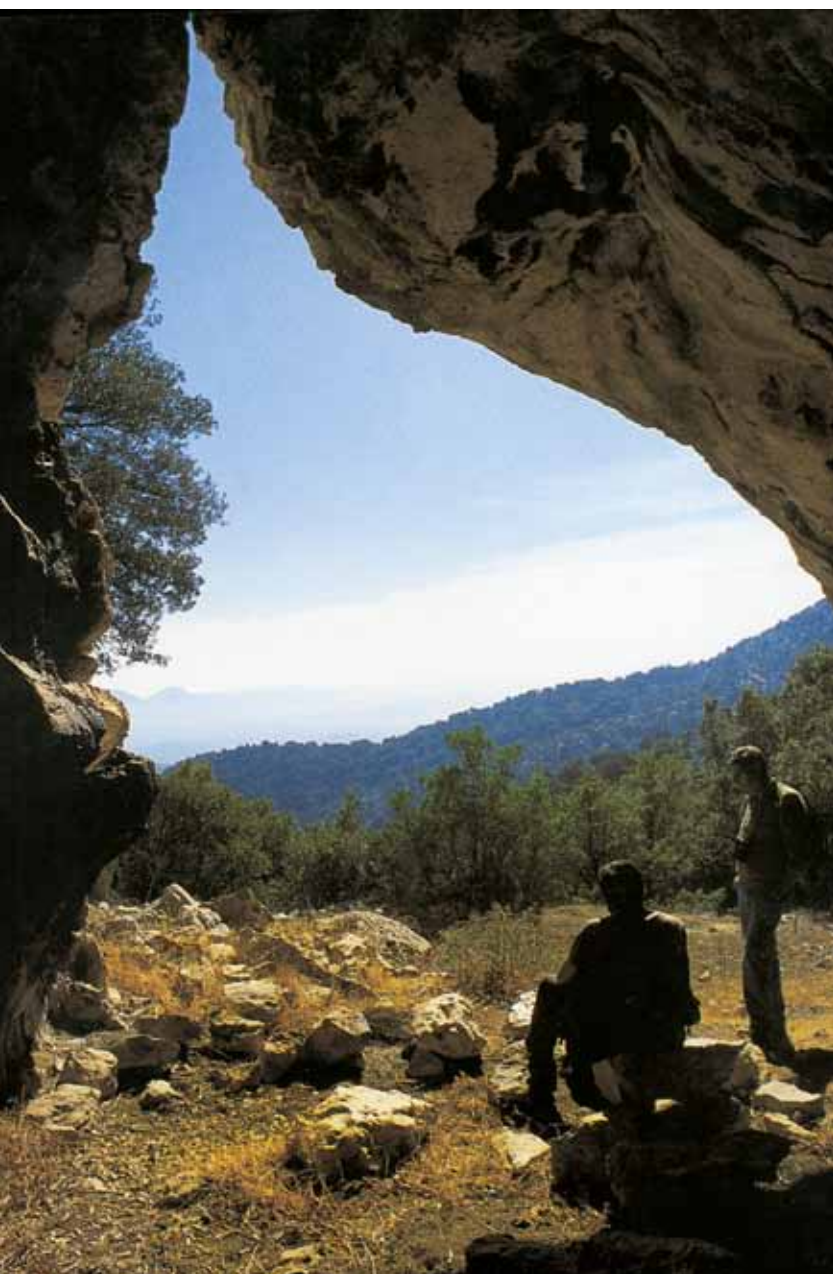
Provincje Fryslân

Postbus 20120, NL-8900 HM Leeuwarden

Puh: +31 58 292 52 89 – **Fax:** +31 58 292 56 32

Kansanperintö Barbagia-Baronien (Sardinia, Italia) ke Sisäosien jälleenvall

Rannikon turismin kehityksellä on taipumus heikentää Sardinian sisäosien kehitystä. Alueen luontoon ja historiaan liittyvän kansanperinnön hyödyntäminen voisi hillitä tätä suuntausta houkuttelemalla lomamatkailijoita sisämaahan ja tuottamalla paikallisia laatutuotteita rannikon tarpeisiin. Tämä on Barbagia-Baronien LEADER-ryhmän strategia.

Luciano Decandia ei väsy kävelemiseen Cintan rannalla, joka levittäytyy neljän kilometrin pituisena valkeana hiekkakaistaleena Tyrrhenanmeren turkoosien vesien ja satojen vaaleanpunaisten flamingojen asuttaman laguunin välillä. Vastapäätä on Tavolaran saari, valtava harmaa järkäle Sardiniaa; se näyttää uhmaavan suoraan 150 merimailin päässä sijaitsevaa Roomaa. San Teodoron kylä hallitsee hiekkarantaa, ja Luciano, joka on arkkitehti, hyöttyy valtavasti tämän hänen syntymäkylänsä jo muutaman vuoden ajan tuntemasta kasvusta. *“Asukkaita on talvisin 2500, mutta lähes 60 000 elokuussa, ja jotta kysyntään voitaisiin vastata, tänne on rakennettu 7 000 huvilaa viimeisten 15 vuoden aikana...”*

Koillis-Sardiniasta muodostui muotikohde, kun Aga Khanin perustama yhtymä rakensi vuodesta 1961 kokonaisuudessaan useita korkeantason lomanviettokeksuksia “Costa Smeraldaan”. Tähän päättivät onneksi maisemaa pilaavat suuret rakennelmat, sillä luksusturismi ei hevin mielly betoniin. Turismin kehitys “smaragdirrannikon” eteläpuolella sijaitsevilla kylillä on myös jonkin verran säästänyt rannikon luontoa. Jotkut asukkaat seuraavat tilannetta tarkoin, kuten Luciano, joka on Istituto delle Civiltà del Mare (ICIMAR) hallintoneuvoston jäsen. Kolmisenkymmentä paikallista asukasta perusti tämän yhdistyksen vuonna 1989, koska asukkaat olivat huolestuneita San Teodoron ja sen ympäristön kestävästä kehityksestä. Yhdistyksellä on omia julkaisuja, se järjestää kokouksia ja sillä on tiiviit suhteet useisiin laitoksiin, jotka ovat omistautuneet vesistöjen ja saarien tutkimukselle ja suojelulle, minkä lisäksi yhdistys (jossa on 300 jäsentä) ohjaa meriluonnonpuiston perustamista. Tällaisia luonnonpuistoja on Euroopassa jo kuusi kappaletta. *“Hanke on pääsemässä hyvään lopputulokseen”,* vakuuttaa ICIMARin puheenjohtaja Salvatore Brandanu ja jatkaa: *“LEADERin merkitys on huomattava.”* Yhteisöaloite on itse asiassa myöntänyt 223 000 ECU varoja nyt jo “Meriluonnonpuiston talona” toimivan merimuseon rakentamiseen rannan sisääntulon kohdalle.

“Tämä on viimeinen hanke, jonka olemme vieneet läpi LEADER I -ohjelman puitteissa”, selittää paikallisen toimintaryhmän johtaja Gino Dau ja jatkaa: *“Hanke ei*

hityksen ytimenä: bitus

kuulunut alkuperäisiin suunnitelmiin. Liiran devalvointi vuonna 1995 nosti kuitenkin ecuina saatavan määrärahamme arvoa, minkä seurauksena meillä oli 447 miljoonaa liiraa enemmän varoja. Pyysimme eri kuntia (*) ehdottamaan hankkeita, jotka voidaan toteuttaa nopeasti. San Teodorolla oli jo valmis hanke: he halusivat luoda 'Merielämän keskuksen', joka koostuisi museosta, kirjastosta, auditoriosta, konferenssisaleista ja akvaariosta." Niinpä maaliskuusta lokakuuhun 1996 San Teodoroon rakennettiin prismanmuotoinen valtava rakennus, joka on kunnan omistuksessa, mutta jota ICIMAR johtaa. Akvaarion rakentaminen aloitettiin lokakuussa 1997 LEADER II -ohjelman puitteissa.

Kiertomatkailu

'Merielämän keskus' -hanke on San Teodoron toinen LEADER-varoin rahoitettu merkittävä kollektiivinen perusjärjestely. Jo vuonna 1994 yhteisön aloite antoi luvan perustaa kylän keskustassa sijaitsevaan vanhaan rakennukseen turistitoimiston, joka toimii myös näyttelytilana, koko LEADER-alueen tuotteiden myyntipaikkana ja LEADER-ryhmän paikallisena tiedottajana. Koska San Teodoro on LEADER II -alueen ainoa rannikkopaikkakunta, se toimii eräällä tavalla sillanpääasemana koko Barbagian seudulle.

Barbagia on saanut nimensä roomalaisilta, jotka kutsuivat sitä "Barbaarien maaksi", koska eivät koskaan onnistuneet hallitsemaan aluetta. Barbagia on väestöltään hyvin heterogeeninen ja se voidaan jakaa kolmeen eri alueeseen: ensinäkkin väestöltään yhä kasvavaan rannikkoseutuun, toiseksi kumpuilevaan välimaastoon, jonka väkiluku on pysynyt vakaana, koska aktiivinen työväestö kulkee päivittäin alueen ja rannikon väliä, ja kolmanneksi vuoristoseutuun (keskimääräinen korkeus 1 000 m), jonka väkiluku vähenee jatkuvasti ihmisten muuttaessa rannikolle.

Paikallisen toimintaryhmän puheenjohtaja Giosué Ligios kuvailee ryhmän strategiaa seuraavasti: "Mitä tulee perusedellytysten luomiseen, vuoristoseutu menee muiden alueiden edelle, koska siellä asioille on tehtävä jotain kaikista kiireellisimmän, mutta kaikkien alueiden on kyettävä hoiduttamaan ihmisiä samalla tavalla, sillä sisämaan mahdolliset matkailijat saapuvat rannikon kautta. Sisämaa taas tuottaa monenlaisia paikallisia tuotteita rannikon tarpeisiin. 'Todellinen' Sardinia onkin sisämaassa, missä on kauniita maisemia, historiaa, perinteitä ja monenlaista erityisosaamista. Hyödyntämällä tätä kansanperintöä pyrimme kehittämään kiertomatkailua ja luomaan uutta toimintaa kaikista etäisimpiin kyliin."

Osiddan kylän väkiluku on laskenut 900 asukkaasta 300:aan vajaassa kahdessakymmenessä vuodessa, ja sen katsotaan olevan LEADER-alueen yksi uhanalaisimmista

Vuoriston
laatutuotteita

kylistä. Jos vaikka kylän eristäytyneisyys ja asukkaiden poismuutto ovatkin aiheuttaneet kylän autioitumista, ovat nämä seikat kuitenkin auttaneet kylää välttämään betonisoinnista. Osiddan rakennukset ovat tietyllä tavalla sopusoinnissa keskenään, ja paikallinen toimintaryhmä onkin käyttänyt tätä seikkaa hyödykseen. LEADER-ohjelman, joka rahoitti 75% hankkeen kustannuksista (250 000 ECU), ansiosta 13 ainutlaatuista hylättynä ollutta rakennusta kylän keskustassa on nyt kunnostettu. Näissä rakennuksissa on 60 vuodepaikkaa matkailijoille, kokonaisuuteen kuuluu ravintola sekä näyttelytila ja paikallisten tuotteiden myyntipaikka. Yhdeksän omistajaa perusti osuuskunnan, jotta he voisivat yhteisvoimin johtaa ja markkinoida majapaikkojaan. He osallistuivat yhdessä myös Milanon kansainvälisille matkailumessuille. Ensimmäiset turistit saapuivat kesän 1997 aikana, mutta pian huomattiin suuri puute palveluissa, nimittäin lomamatkailaisille ei ollut järjestetty tarpeeksi ohjelmaa. Alueen luonnonnähtävyyksien, historiallisten nähtävyyksien ja kylän välille ryhdyttiinkin tekemään kävelyreittejä ja teitä.

Nuraghit

Barbagian rakennuskulttuuri on merkittävä etu alueelle, sillä "nuraghit", jotka ovat pronssikautisia, katkaistun kartion mallisia rakennelmia, sijaitsevat Sardiniassa. Ne on rakennettu suorakulmion muotoisista kivistä laastia käyttämättä. Saarella on laskettu olevan noin 7 000 nuraghia ja niitä on erityisen paljon LEADER-alueella, missä on myös suuria nuragimaisia niin kutsuttuja "jättiläisten hautoja". Tärkeitä jäännöksiä myöhemmistä nuragheista (2000 eKr.) kaivettiin äskettäin esiin melko lähellä Osiddaa. Su Romanzesun paikalla on ollut iso kylä, joka on rakennettu pyhän kaivon ympärille. Kaivon ympärille on rakennettu myös moneen kerrokseen porrasaskelmia. Paikallinen toimintaryhmä ymmärsi täysin tämän hyödyntämättömän paikan arvon ja päätti vuonna 1994 ottaa sen käyttöön perustamalla sinne ensin vastaanottokeskuksen. Taivuteltuaan pitkään ja kärsivällisesti maanomistajia LEADER-ryhmä löysi vihdoin hankkeelle johtajat: eläinlääkäri-karjankasvattaja Arcangelo Demurtasin ja hänen vaimonsa Meloni Fellucian, joka on opettaja.

— Hankkeen suunnittelu kuvastaa hyvin sitä, miten tärkeänä LEADER-ryhmä pitää kansanperintöä ja historiallista jatkuvuutta. Sen sijaan että olisi tyydytty rakentamaan nykyaikaisen kevytrakenteinen rakennus, päätettiin mielummin rakentaa perinteinen sardinialainen maatalo graniitista. Lopputulos on hämmästyttävä: syyskuun 1995 ja helmikuun 1996 välillä rakennetut Su Romanzesun nuraghikeskuksen eri rakennukset todellakin vaikuttavat siltä kuin ne olisivat sata vuotta vanhoja. Keskuksessa on kahvila-ravintola, opetuskäyttöön tarkoitettu auditorio ja pieni maaseutumuseo, johon on kerätty useita ympäristön asukkaiden lahjoitettamia tai lainaamia käsityöläisten työkaluja ja esineitä. Keskus on ollut toiminnassa tammikuusta 1997 ja sen 10 toimintakauden aikana siellä on käynyt jo 3 000 vierailijaa.

“Jos LEADER ei olisi myöntänyt antamia 220 000 ECU, mikä on noin 60% sijoituksen kokonaiskustannuksista, emme olisi ikinä onnistuneet hankkeessamme”, kertoo Arcangelo ja jatkaa: “Meitä motivoi kolme asiaa: haluamme viiden lapsemme voivan ansaita elantonsa täällä, haluamme laajentaa heidän maailmankuvaansa vastaanottamalla kaikenlaisia vieraita, haluamme osaltamme kehittää kylämme taloutta... Mitä tulee toiseen näistä, asiat ovat lähteneet käyntiin erinomaisesti: pääsiäisenä Eric Clapton tuli Sardiniaan nauhoittamaan levyään ‘Tenores di Bitti’ -ryhmän kanssa!”

Terra Pintada

Bitti, jossa asuu 3 838 asukasta, on alueen suurin taajama. Myös tässä kunnassa LEADER on osallistunut useiden kansanperinnön hyödyntämiseen liittyvien hankkeiden rahoitukseen. Sen lisäksi, että LEADER-ryhmä on perustanut merkittävän kokoisen maaseutumuseon (kymmeniä perinteisesti sisustettuja saleja), se on tukenut kolmen nuoren keraamikon asettumista vuonna 1982 käytöstä poistettuun vanhaan myllyyn. Vanha ja uusi on yhdistetty siellä hyvällä maulla. “Terra Pintada” -yrityksen tuotteissa perinteet ja nykyaikaisuus yhdistyvät järkevällä tavalla. Myllyn vanhoja laitteita käytetään tuotteiden näytteilleasettamisessa ja muutenkin hyödyksi, mikä luo ateljeemyymälään postmodernin tunnelman. “Huijaamme hieman perinteiden kanssa”, sanoo Giulia Carzedda, yksi Terra Pintadan osakkaista, leikillään ja jatkaa: “Keramiikkatyöt ovat hyvin yleisiä suurimmassa osassa Barbagian kylä, mutta eivät Bittissä. Kun saimme myllyn käyttööme, ajattelimme ensin muuttaa sen hotelliksi. Otimme yhteyttä LEADER-ryhmään saadaksemme tietoa tukimahdollisuuksista. Hyvin pian kävi selväksi, että nykyinen toimintamme olisi parempi vaihtoehto, sillä se vastaa paremmin alueen luonnetta sekä omia pyrkimyksiämme ja taitojamme. Kahdella meistä on nimittäin tutkinto taiteessa, ja keramiikkatyöt ovat kaikkien kolmen intohimo.”

LEADER myönsi 50 000 ECU rakennuksen kunnostamiseen, hyvän sähköuunin hankkimiseen ja myynninedistämismateriaalin tekemiseen. Uusi yritys on kuitenkin vielä epävakaa pohjalla, kuten muutkin Barbagia-Baronien seudulla tuetut hankkeet. “Asiakaskuntamme koostuu yhä pitkälti paikallisista. Turisteja on seudulla vielä vähän, joten joudumme ‘myymään itseämme’ rannikolla ja mantereella...”, arvioivat monet kohdatut yrittäjät.

Yhteydet

Gino Dau kertoo jo tehdyistä töistä sekä vielä edessä olevista ponnisteluista seuraavaa: “Infrastruktuuri, majoituspaikat, paikalliset tuotteet jne. tarjoavat meille tällä hetkellä mielenkiintoisia mahdollisuuksia. Olemme kehittäneet tai yhdistäneet paikallisten toimijoiden kykyjä uuraamalla merkittävän osan varoistamme - 270 000 ECU sekä LEADER I että LEADER II -varoja - kapasiteetin laajentamiseen. Yhteistyössä kuntien ja julkisten myynninedistämisorganisaatioiden, kuten “Pro-Loce” (turismi) ja ISOLA (Sardinian käsityöteollisuusinstituutti), kanssa olemme luoneet mekanismeja vuoriston tuotteiden myynnin edistämiseksi ja markkinoimiseksi. Olemme rakentaneet myyntipisteitä, perustaneet 22 toimijaa kokoavan yhtymän, julkaisseet ja jakaneet myynninedistämismateriaalia, järjestäneet retkiä San Teodorosta ja Nuorosta... Mutta paljon on vielä tehtävää, jotta ‘sisäosat valloitettaisiin jälleen’, jotta rannikolta tulevat turistivirrat voimistuisivat ja jotta nämä ‘ruokkisivat’ sisämaan kasvua.”

LEADER II (LEADER-vastaavien sanastossa “LEADER I:n laajennus”) panee siis enemmän painoa jo toteutettujen tai toteutettavien hankkeiden välisille yhteyksille. Jonkin teeman ympärille kehitetyt vaellusreitit, jotka yhdistävät turisteja kiinnostavat nähtävyydet, majoituspaikat ja maatilavierailut (mm. juustojen, caraseau-leivän ja lääkekasvien tuottajien luokse), ovat entistä enemmän etusijalla. Näin ollen **Barbagia-Baronien** LEADER-ryhmä aikoo myös yhä enemmän osallistua LEADER-verkon toimintaan voidakseen hyötyä muiden paikallisryhmien osaamisesta tällä alalla. “Sardinialaiset ovat varovaisia ja hillittyjä ihmisiä”, huomauttaa Giosuè Ligios ja jatkaa: “Meidän on siis ensin edettävä täällä hitaasti mutta varmasti ilman muiden apua voidaksemme vakuuttaa kanssa-asukkaamme toimintamme hyvistä perusteista. Varmoina aikaansaannostamme olemme nyt valmiit kertomaan menneistä kokemuksista ja hankkimaan uusia kokemuksia.” <

Alueen pinta-ala: 779 km²
Väkiluku: 14 092 asukasta
LEADER II -rahoitus: 2 595 000 ECU
EU ja muut julkiset varat: 2 183 000 ECU
Yksityiset varat: 412 000 ECU

GAL Barbagia-Baronie
Via Brigata Sassari 55
I-08100 Nuoro (NU)
Puh: +39 784 39 477 – Fax: +39 784 39 476

Italia: solidaarisuus vuoden 1997 maanjäristysten uhreja kohtaan

Italiaisten LEADER-ryhmien yhdistys Assoleader vetoaa kaikkiin eurooppalaisiin LEADER-ryhmiin, jotta ne auttaisivat vuoden 1997 maanjäristysten uhreja ja osallistuisivat katastrofialueen jälleenrakentamiseen (erityisesti Umbriassa ja Marchessa). Käytännössä tämä merkitsee Nobelin kirjallisuuspalkinnon saaneen Dario Fon suunnitteleman t-paidan myymistä. Paidassa lukee unionin 11 virallisella kielellä lause ”Vain yhteistunnolla saadaan maanjäritys voitetuksi”. Näille t-paidoille voidaan antaa ”henkilökohtainen” sävy sen mukaan millä alueella, missä tapahtumassa jne. niitä myydään. Ne voivat tukea paikallisia lehdistö-, radio- ja televisiokampanjoita. Kerätyt varat tilitetään Solidaarisuuskomitealle (Comitato per una

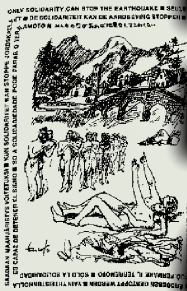
Cultura di Solidarietà, Via Pian della Genna 4/g, Perugia, Italia). Maailmanlaajuinen kampanja on jo aloitettu, mutta lisäksi tarvitaan LEADER-ryhmien paikallisia kontakteja, jotta koko Euroopan maaseutu saataisiin mukaan yhteistoimintaan.

Yhteysthenkilö: *Maurizio Giannini, Assoleader, Via dei Gigli d'Oro 21, I-00186 Roma. Puh.: +39 6 68 32 565;*

Fax: +39 6 68 96 248;

Sähköposti: assoleader@assoleader.it;

Web: www.solidarit.it

Dario Fon suunnitteleman solidaarisuust-paidan kuva

Espanja ja Ranska: kansalliset yksiköt toiminnassa

Kaksi uutta LEADERin kansallista verkostoyksikköä on aloittanut toimintansa tammikuussa 1998:

- > Espanjassa LEADER-verkoston koordinointi uskottiin joulukuussa 1997 julkiselle yritykselle TRAGSATEC:lle, joka toimii tiiviissä yhteistyössä maatalousministeriön kanssa. Yhteysthenkilö: *Javier Urbiola, TRAGSATEC, C/Ventura Rodríguez 7, E-28008 Madrid. Puh.: +34 1 396 35 12;*

Fax: +34 1 396 37 05; Sähköposti: etp@tragsatec.es

- > Ranskassa LEADER-verkoston kansallinen koordinointi uskottiin ryhmittymälle, jota koordinoi tutkimustoimisto BDPA (Caisse des Dépôts -ryhmän tytäryhtiö). BDPA toimii

yhteistyössä aluesuunnitteluyhdistyksen (SOMIVAL) ja kansallisen maaseudun kehityskeskuksen (ANDAFAR) kanssa. Muuten LEADERia koskevien tietojen keruun ja käsittelyn Ranskassa hoitaa edelleen CNASEA, joka on maatalousministeriön yhteydessä toimiva julkinen laitos.

Yhteysthenkilö: *Pascal Roumeguère, coordonnateur, Unité d'animation LEADER, BDPA, 27 rue Louis-Vicat, F-75738 Paris CEDEX 15. Puh.: +33 1 46 48 58 34;*

Fax: +33 1 46 38 34 82; Sähköposti: bdpa@bdpa.fr

LEADER-seminaarit

LEADER eurooppalainen seurantakeskus järjestää lokakuuhun 1998 mennessä sarjan seminaareja. Kaikki tapaamiset järjestetään sellaisilla alueilla, joiden paikallisilla toimintaryhmillä on kokemusta käsiteltävästä asiasta. Lopulliset ohjelmat, kielet ja paikka ovat saatavilla 2 kuukautta ennen seminaarin alkua. (Yhteydenotot: LEADER eurooppalainen seurantakeskus, organisaatioyksikkö.)

- > ”Kestävän kehityksen puolesta: uusiutuvien energialähteiden valinta”

Aika: 27. - 31. toukokuuta 1998. Kielet: ruotsi/englanti/espanja. Paikka: Norra Bohuslän (Väst-Sverige, Ruotsi).

- > ”Työn muuttuminen ja uudet teknologiat”

Aika: 17. - 21. kesäkuuta 1998. Kielet: englanti/espanja/ranska. Paikka: Western Isles, Skye & Lochalshin LEADER-ryhmä (Skotlanti, Yhdistynyt kuningaskunta).

- > ”Maaseutualueiden syrjäytyneisyyteen vastaaminen”

Aika: 30. syyskuuta - 4. lokakuuta 1998. Kielet: englanti/ranska/italia. Paikka: South Mayon LEADER-ryhmä (Irlanti).

LEADER II -julkaisut (muistutus)

- > ”Community Actions and Rural Development” (”Yhteisön toimet ja maaseudun kehitys”) -luettelo (Hinta: 1 800 BEF veroineen / noin 45 ECU).
- > ”Innovative Actions for Rural Development” (”Maaseudun kehityksen innovatiivisia toimia”) -luettelo (Hinta: 1 800 BEF veroineen / noin 45 ECU).
- > ”Evaluating the Touristic Potential of a Territory” (”Alueen matkailumahdollisuuksien arviointi”) (metodologinen opas). (Hinta: 300 BEF veroineen / noin 7,5 ECU).
- > ”Coopération transnationale entre territoires ruraux” (”Maaseutualueiden kansainvälinen yhteistyö”) (metodologinen opas). (Hinta: 300 BEF veroineen / noin 7,5 ECU).
- > ”L'organisation collective d'une filière pour la valorisation locale des ressources agricoles: l'exemple de la transformation fromagère” (”Innovation en milieu rural”

- Cahier n°1) (”Tuotantoketjun perustaminen paikallisten maatalousvoimavarojen hyödyntämiseksi: esimerkkinä juuston jalostaminen”) (”Innovaatio maaseudulla” Vihko nro 1). (Hinta: 300 BEF veroineen / noin 7,5 ECU).

- > ”Organiser le partenariat local” (”Innovation en milieu rural” - Cahier n°2) (”Paikallisen yhteistyön järjestäminen”) (”Innovaatio maaseudulla” Vihko nro 2). (Hinta: 300 BEF veroineen / noin 7,5 ECU).

- > ”Innovation et développement rural” (”Innovaatio ja maaseudun kehitys”) (Seurantakeskuksen kansio). (Hinta: 300 BEF veroineen / noin 7,5 ECU).

- > LEADER II -julistte (Hinta: 700 BEF veroineen / noin 18 ECU; samaan osoitteeseen lähetettävät lisäkappaleet: 200 BEF veroineen / noin 5 ECU).

- > LEADER II -kartta (Hinta: 700 BEF veroineen / noin 18 ECU; samaan osoitteeseen lähetettävät lisäkappaleet: 200 BEF veroineen / noin 5 ECU).

TIEDUSTELUT:

LEADERIN EUROOPPALAINEN SEURANTAKESKUS
chaussée Saint-Pierre 260
B-1040 Bruxelles
Puh.: +32.2.736 49 60
Fax: +32.2.736 04 34

Sähköposti:
leader@aaidl.be

World Wide Web:
http://www.rural-europe.aeidl.be

”Euroopan maaseutu”: LEADER suoralinjalla, kuudella kielellä

Julkaisuja (LEADER Magazine, INFO-LEADER, tekniset julkaisut jne.), toimintaohjelmaa, päivittäin ajan tasalla pidettävää listaa kaikista LEADER-ohjelmaan hyväksytyistä hankkeista sekä erilaisia tietopankkeja voi seurata Internetin suoralinjalla kuudella kielellä (ranskaksi, englanniksi, saksaksi, espanjaksi, italiaksi ja portugaliksi). Useita keskustelufoorumeita on myös avattu.

Perustiedot

Nimi: LEADER ("Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale" - Maaseutualueiden taloudellisten olosuhteiden kehittämistoiminnot yhdistävä ohjelma)

Ohjelmatyyppi: Yhteisöaloite

Kohdealueet: Euroopan unionin tavoitteen 1 mukaiset alueet (kehityksessä jälkeen jääneet alueet) ja tavoitteen 5b (haavoittuvat maaseutumaiset alueet) sekä 6 (erittäin harvaanasutut pohjoismaiset alueet) mukaiset alueet. 10 prosenttia tavoitteen 5b mukaisten alueiden määrärahasta voidaan kuitenkin myöntää raja-alueille, joita ei voida hyväksyä varsinaisiksi kohdealueiksi.

Tavoitteet: LEADER II -ohjelma varmistaa LEADER I -ohjelman (1991-1994) jatkuvuuden. Tarkoituksena on:

- > kannustaa tekemään paikallisia aloitteita maaseutualueiden kehittämismalleiksi,
- > tukea innovatiivisia ja näkyviä sekä eri alueille sovellettavissa olevia hankkeita, jotka heijastavat maaseutualueiden kehittämisen uusia suuntauksia,
- > lisätä kokemusten vaihtoa ja siirtää osaamista,
- > tukea sellaisia maan rajat ylittäviä kehittämisprojekteja, joissa aloite on lähtöisin paikalliselta tasolta ja jotka heijastavat solidaarisuutta.

Rahoituksen kohderyhmät: LEADER II voi tukea kahta eri kohderyhmää:

- > ensinnäkin "paikallisia toimintaryhmiä", jotka koostuvat julkisen vallan ja yrityssektorin edustajista ja jotka yhdessä suunnittelevat maaseutualueiden kehittämisstrategiaa ja uudistustoimia paikallistasolla (alle 100 000 asukasta),
- > toiseksi muita maaseutualueiden julkisen ja yksityisen sektorin yhteiselmiä (paikallishallinto, kauppakamarit, osuuskunnat, yhdistykset jne.) edellyttäen, että niiden toiminta ja aihepiiri liittyy paikallisen maaseutualueen kehittämissuunnitelmaan.

Toimintatavat: Maaseudun kehittämiseen tähtäävän asiantuntemuksen hankkiminen, maaseudun innovaatio-ohjelmat (ammattikoulutus, maaseutumatkailu, pienyritysten tukeminen, maatalous-, metsä- ja kalastustuotteiden kaupallisen arvon nostaminen, ympäristön ja elinolosuhteiden parantaminen jne.), yhteistyö yli kansallisten rajojen.

LEADER II:n eri osat ovat järjestäytyneet "Euroopan maaseutualueiden kehittämisverkoston" (European Rural Development Network) ympärille. Tämän verkoston avulla maaseutua elvyttävät innovatiiviset toimet leviävät laajalle alueelle seminaarien, tietojenvaihdon, julkaisujen ja kansainvälisen yhteistyön kautta. Verkoston liikkeellepaneva voima on Brysselissä sijaitseva "LEADERin Eurooppalainen seurantakeskus" (LEADER European Observatory).

Ohjelman kestoaika: 6 vuotta (1994-1999)

Yhteisön rahoitus: noin 1755 miljoonaa ecua (joista yli 1000 miljoonaa on tavoitteen 1 mukaisten alueiden tukea), rahoittajina yhteisön kolme rakennerahastoa.

**LEADER-ohjelman
eurooppalainen seurantakeskus**

**Euroopan yhteisön
Maatalouden pääosasto DG VI**

LEADER magazine on LEADER II -maaseudun kehittämisohjelman neljästi vuodessa ilmestyvä julkaisu. - **LEADER II** ("Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale", maaseutualueiden taloudellisten olosuhteiden kehittämistoiminnot yhdistävä ohjelma) on Euroopan komission aloittama, Maatalouspoliittisen direktoraatin (direktoraatti VI, osasto F.1.1) koordinoima yhteisöaloite. LEADER Magazinen sisältö ei välttämättä vastaa Euroopan unionin toimielinten mielipiteitä. - **Toimituksen johto:** LEADERin Eurooppalainen seurantakeskus A.E.I.D.L. - **Vastaava toimittaja:** William Van Dingenen, A.E.I.D.L., chaussée Saint-Pierre 260, B-1040 Bruxelles - **Toimittaja:** Jean-Luc Janot - **Tämän numeron avustajat:** Yves Champetier, Michael Dower, Francisco Dominguez, Monique Le Clézio, Emmanouil Yalitis - **Valokuvat:** LEADER-ryhmät, Bord Failte, Campagne Campagne, Michael Dower, Peak National Park - **Kannen kuva:** ZEFA - © Benelux Press BVBA - **Tuotannon koordinointi:** Christine Charlier - **Graafinen suunnittelu:** Kaligram - Painettu Belgiassa kloorivalkaisemattomalle paperille - **LEADER Magazine** ilmestyy Euroopan unionin yhdellätoista kielellä 30 000 kappaleen painoksena. - **Lisätiedot:** LEADER Magazine, A.E.I.D.L., chaussée Saint-Pierre 260, B-1040 Bruxelles - Puh. +32.2.736 49 60 - Fax +32.2.736 04 34. Sähköposti: leader@aeidl.be - World Wide Web: <http://www.rural-europe.aeidl.be>